

EcoUniversitat

Sostenibilitat, medi ambient i ecologia

ISSN 2013-7974 **Tardor 2010** <http://ecouniversitat.uoc.edu>

núm 2

Crisi i solucions ètiques

CAMPUS
PER LA PAU

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

SUMARI

EDITORIAL

El progrés és una altra cosa
3

DOSSIER

Crisi i solucions ètiques

Cap a una economia ecològica
per Santiago Vilanova
5

Donem el millor de nosaltres
per Toni Codina
8

La temptació de la innocència
per Joan Antoni Melé
12

La renda bàsica, un mur de contenció contra la crisi
per Daniel Raventós
15

L'RSE marca la diferència
per Beatriz Valdivia
20

Els grups de consum agroecològic van a més
per Esther Vivas
24

Decàleg del decreixement
per Stefano Puddu
28

ENTREVISTA

Javier García Brea

“Tenim la responsabilitat de no callar”
per Lola Salado
33

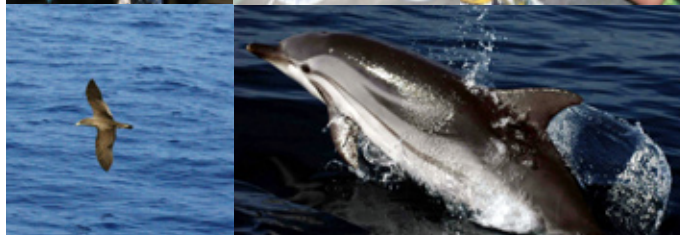
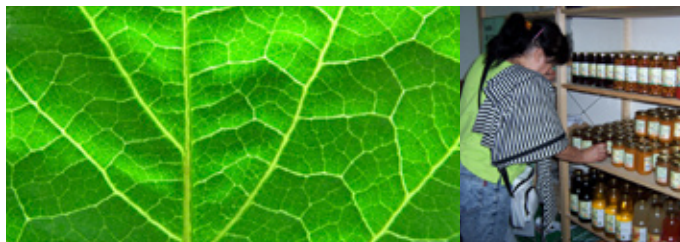
REPORTATGE

Projecte nutricional a Ibo
per Maria Eugènia Vilella
41

OPINIÓ

La claveguera del planeta
per Albert López i Gemma González
44

EL CAMPUS PER LA PAU RECOMANA
48

Director:

Eduard Vinyamata

Consell de redacció:

Jordi Bigues, Pere Carbonell, Joaquim Corominas, Cristina Domingo, Montse Escutia, Carles Gorbs, F. Xavier Medina, Jordi Pigem, Octavi Piulats, Pep Puig, Marta Tafalla

Secretària editorial:

Sandra Sabater

ECOUNIVERSITAT Núm. 2 (tardor 2010)

ISSN: 2013-7914

COORDINACIÓ EDITORIAL:

Lali Sandiumenge

CORRECCIÓ I TRADUCCIÓ:

Teresa Sandiumenge i Albert Roca Enrích

DISSENY I MAQUETACIÓ:

Grafime (www.grafime.cat)

DIPÒSIT LEGAL:

18742-2010

ADREÇA POSTAL:

Universitat Oberta de Catalunya
Av. Tibidado, 39-43
08035 Barcelona

ADREÇA ELECTRÒNICA:

revistacampuspau@uoc.edu

WEB ECOUNIVERSITAT:

<http://ecouniversitat.uoc.edu>

EcoUniversitat és una publicació del Campus per la Pau de la UOC

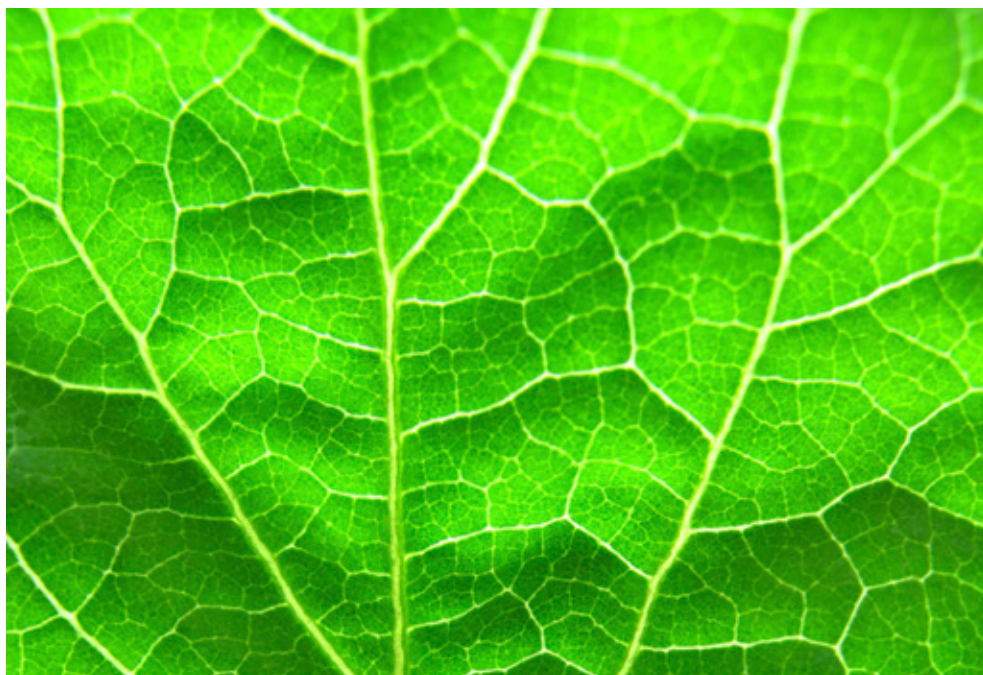

Els textos d'aquesta revista estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial-Sense obres derivades 3.0 Espanya de Creative Commons. Es poden copiar, distribuir i comunicar públicament sempre que se citi l'autor, la revista (Ecouniversitat) i la institució que la publica (Campus per la Pau; Universitat Oberta de Catalunya). No se'n poden fer usos comercials ni obres derivades. Consulteu la llicència completa a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.ca>

El progrés és una altra cosa

per Eduard Vinyamata

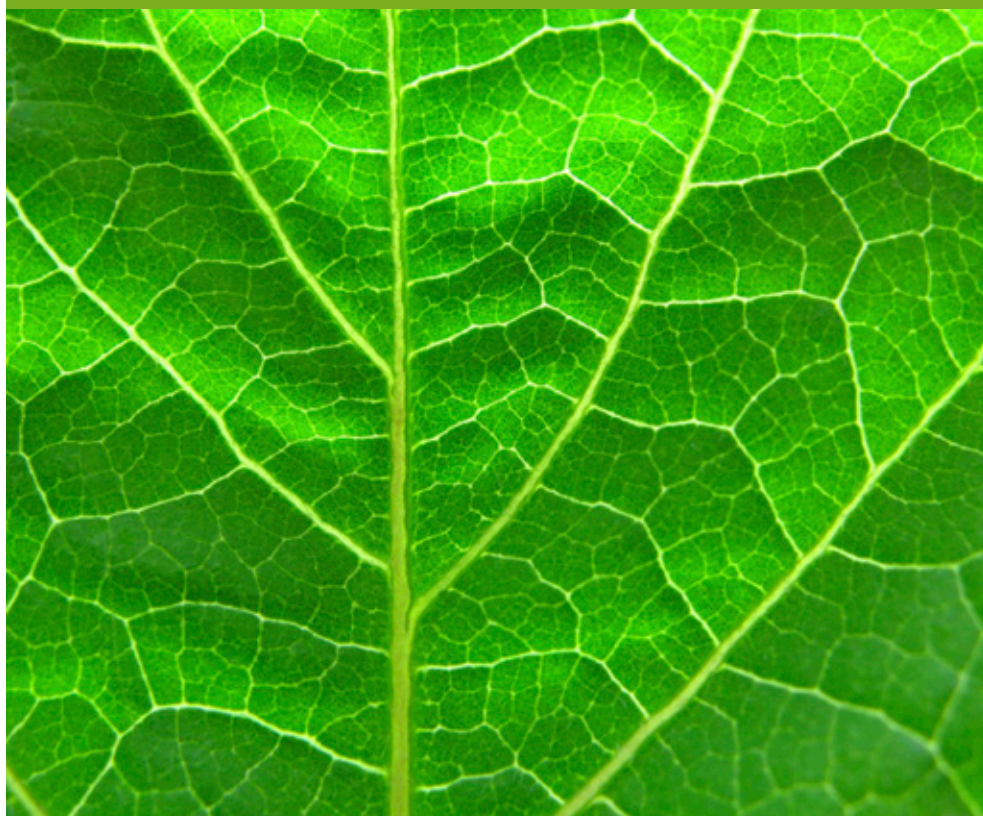
El coneixement científic i tecnològic ha conegut en les darreres dècades un desenvolupament notable, ràpid i generalitzat. La inversió financera ha contribuït a fer de determinades activitats científiques un bon negoci que ha donat bons resultats: ha augmentat l'esperança de vida de les poblacions amb nivells de renda alts, ha incrementat l'accés al consum i ens ha aportat nivells i formes de vida més confortables per a un nombre important de persones que compartim aquest planeta.

Però també és cert que bona part de la humanitat viu en condicions miserables; el crim i la violència són lacres que no disminueixen; sorgeixen noves malalties a causa, justament, de la concepció que tenim del progrés, de la mateixa industrialització i del creixement. L'accés als recursos naturals, que abans es percebia com a il·limitat, ara es preveu escàs i cada cop més car. La sensació de felicitat no arriba ni amb el consum, ni amb l'allargament de la vida ni amb el confort. Sembla com si el progrés, realment, fos una altra cosa.

El concepte *EcoUniversitat* implica regenerar la funció de la universitat i del coneixement i renovar el compromís amb la societat, amb

l'ésser humà i amb el seu entorn natural. Hem centrat aquesta segona edició de la nostra revista digital en la reflexió ètica sobre l'economia i l'activitat financera; en la superació necessària de l'activitat econòmica que només té per objectiu el benefici mercantil a curt termini. Es tracta d'introduir noves dimensions a l'anàlisi i incorporar a l'activitat econòmica els costos que té amb relació a l'esgotament de matèries primeres, la contaminació, els perjudicis sobre la salut, la pèrdua de la diversitat vegetal i animal o la promoció de la violència i del crim. No podem oblidar que les estratègies financeres i econòmiques han causat l'actual crisi econòmica, social i política, que ha generat pobresa, desequilibris socials i pèrdues incalculables.

En futures edicions tractarem altres temes monogràfics que configuren una altra manera d'orientar el sentit de l'activitat universitària i plantegen nous horitzons: pensament i filosofia ecologista; educació lliure; la salut mes enllà dels interessos mercantils; agricultura i nutrició ecològiques; ecoarquitectura; bioconstrucció; química verda; energies no contaminants; turisme sostenible; seguretat humana o conflictologia; l'anomenada «vida simple i el decreixement»... Tot allò que avui ens permet veure l'activitat científica, tecnològica i universitària des d'una visió innovadora i responsable, capaç de contribuir explícitament a un món millor, més just i en pau.

Cap a una **economia ecològica**

per Santiago Vilanova

La fallida del model econòmic dominant té les seves arrels en l'especulació financera, els paradisos fiscals, la bombolla immobiliària i l'addicció al consum dels combustibles fòssils. Els intel·lectuals i pensadors crítics amb el sistema econòmic sorgit del Tractat de Bretton Woods de 1944, com Ivan Illich, Susan George, Noam Chomsky, Jean Ziegler o Riccardo Petrella, ja ens van avisar que es produiria aquesta situació si el Fons Monetari Internacional i el Banc Mundial continuaven donant suport als desequilibris planetaris.

L'explosió demogràfica dels països emergents (la Xina, l'Índia, el Brasil, Sud-àfrica...), les distorsions en el mercat del treball i la crisi climàtica estan fent ingovernable la Terra. El sistema de Bretton Woods s'hauria de reinventar abans que el desastre econòmic sigui irreversible. Però, qui és capaç de posar ordre a tota la disbauxa especulativa de Wall Street? Les Nacions Unides proposen quasi 70.000 milions d'euros anuals durant una dècada per lluitar contra el canvi climàtic i per ajudar els països pobres a mitigar l'impacte que provocarà sobre els seus territoris. Però el G-7, que no ho veu clar, ha dedicat dotze vegades més aquesta quantitat a ajudar la crisi bancària. Els mateixos bancs que han "salvat", però, resulten ser còmplices de més d'1,6 bilions d'euros anuals d'evasions fiscals i toleren que l'especulació financera derivada de la compra i venda dels drets a contaminar (el Down Jones Sustainability Index), estratègia acordada pel Protocol de Kyoto, superi els 550 bilions d'euros. A l'Estat espanyol, no respectar el compromís de Kyoto (ha incrementat les emissions de CO₂ en una mitjana del 35% per sobre del valor de 1990 quan no havien de superar el 15%) li comportarà comprar drets d'emissió per valor de 638 milions d'euros. Malament comença la proposta d'"economia sostenible" del president Zapatero!

Tot plegat és una veritable anarquia financera democràticament ingovernable. I mentrestant, la contaminació augmenta, el consum de recursos fòssils augmenta, la pobresa, la fam i la manca d'aigua potable augmenten arreu... Però, paradoxalment, les grans corporacions energètiques no paren de guanyar diners.

Santiago Vilanova és president de l'associació Una Sola Terra. Llicenciat en Ciències de la Informació, és consultor ambiental i autor de nombroses publicacions
vilanova.santiago@hotmail.com
www.unasolaterra.org.

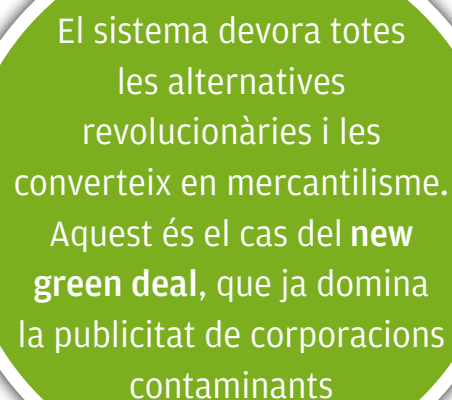
A escala global, no es veu una sortida democràtica possible amb institucions com el Banc Mundial, l'FMI, l'Organització per la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE), l'Organització Mundial de Comerç (OMC) i, fins i tot, l'ONU, culpable del fracàs de la Cimera de Copenhaguen. I és que els *lobbies* contaminants han acabat segrestant les iniciatives d'aquesta institució que ha de defensar els drets humans i el dret al medi ambient.

Les ONG comencen a sentir-se cansades de tanta acció internacional inútil i de la capacitat dels organismes que controlen l'economia mundial de neutralitzar les seves accions destinades a regenerar el sistema. Un sistema que devora totes les alternatives revolucionàries que es proposen i les converteix en mercantilisme. Aquest és el cas del *new green deal*, el capitalisme verd, que ja està dominant la publicitat mediàtica de la majoria de corporacions contaminants. Les brutals inversions que han realitzat en la darrera dècada en energia solar i eòlica les multinacionals que controlen el negoci del mercat del petroli, el gas i l'aigua, i també les grans constructores, són un exemple d'aquesta perversitat. L'objectiu és centralitzar i evitar que es produeixi un descens del consum energètic mundial. Amb parcs eòlics i macrocentrals solars, del que es tracta és que no avanci l'estalvi i l'eficiència energètica i la democratització i descentralització de la generació elèctrica (Dinamarca ha aprovat una legislació per exigir que les instal·lacions eòliques tinguin un 20% de participació popular). No és creïble deixar l'economia solar en mans dels mateixos que durant dècades l'han frenada.

En l'àmbit mundial, doncs, difícilment podem pensar en una alternativa global a la crisi si es mantenen les institucions financeres i energètiques que l'han provocada, fins i tot que l'aprofiten per aconseguir nivells de centralisme i oligopolis encara més forts. La resposta, per tant, només pot ser en l'àmbit local, regional/nacional i d'ètica individual. Iniciar el procés de revolució democràtica des de la base intentant transformar les formes de vida, consum i treball de les estructures que podem controlar democràticament sense la intervenció dels poders fàctics.

Hem de reconèixer, per exemple, que els països i les regions que durant la darrera dècada del segle xx van crear les infraestructures a favor de l'economia solar avui són les que menys reben l'impacte de la crisi. Parlem d'Islàndia (el 80% del seu consum energètic procedeix de les energies renovables), Dinamarca (pionera en energia eòlica), Suècia (avançada en tecnologies mediambientals) o lands alemanys com Baviera, líder en l'aplicació de l'energia solar i el biogàs.

Catalunya podria haver esdevingut la Califòrnia mediterrània si durant el llarg govern nacionalista de Jordi Pujol s'hagués optat decididament pel model que ara, amb trenta anys de retard, impulsen

El sistema devora totes les alternatives revolucionàries i les converteix en mercantilisme. Aquest és el cas del *new green deal*, que ja domina la publicitat de corporacions contaminants

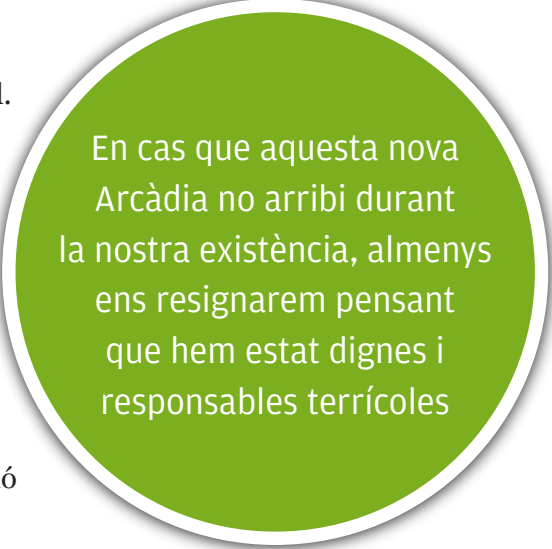
les empreses energètiques que dominen el mercat espanyol. Hermann Scheer (1944-2010), el recentment desaparegut fundador d'Eurosolar, Associació Europea per les Energies Renovables que cada any atorga premis a iniciatives solars espanyoles en el marc del Campus per la Pau de la Universitat Oberta de Catalunya, va defensar aquesta descentralització en un dels seus llibres: *Economía solar global: estrategias para la modernidad ecológica* (Galaxia Gutenberg, 2000). En aquell assaig ja es donaven les pistes per impulsar les alternatives locals i regionals sense esperar una revolució energètica mundial que no arriba.

Els estats nació són avui, també, un obstacle per a aquesta revolució. Ho veiem en el cas de l'Estat espanyol, que dificulta amb la seva estructura centralista que les nacions com Catalunya puguin definir un model energètic propi per lluitar contra el canvi climàtic o decidir aturar la producció nuclear i substituir-la per un model basat en les energies renovables. Això explica les raons per les quals els nous moviments independentistes reclamen un Estat català repensat en funció del segle XXI i que pugui dissenyar un model energètic no contaminant i no supeditat als lligams del petroli, el gas i l'urani.

La revolució del consumidor

En el terreny individual tenim la possibilitat de replantejar-nos les nostres formes familiars de consumir i de viure, sense angoixar-nos pels grans canvis a escala mundial que no acaben de consolidar-se. Aquesta és una decisió personal i ètica que ningú ens pot manipular. Agafar el transport públic a la ciutat; viatjar en tren; consumir productes agrícoles biològics; utilitzar els medicaments naturals; estalviar aigua i llum amb sistemes eficients; reduir l'ús excessiu dels telèfons mòbils; recuperar l'oci creatiu i fer turisme cultural... El programa s'ha d'adaptar a la mesura i grau de consciència ambiental de cada persona, fugint de dogmatismes i fonamentalismes.

Aquestes petites revolucions individuals arribaran a l'acció municipal i, finalment, a l'acció política nacional o regional. Es tracta de lluitar contra el pessimisme i la desmoralització que genera l'immobilisme de la classe política i les inèrcies desenvolupistes dels estats industrials. És una estratègia modesta de supervivència mentre esperem que la crisi s'aguditzi i no hi hagi una altra sortida abans de la fallida definitiva que l'eclosió d'una economia mundial ecològica i un decreixement. En el cas que aquesta nova Arcàdia no arribi durant els anys de la nostra existència, que serà el més probable, almenys ens resignarem pensant que hem estat dignes i responsables terrícoles. Deixarem un testimoni de vida al nostres néts. I Gaia, la mare Terra, ens acollirà més benvolentment. ●

En cas que aquesta nova Arcàdia no arribi durant la nostra existència, almenys ens resignarem pensant que hem estat dignes i responsables terrícoles

Donem el **millor** de **nosaltres**

per Toni Codina

Un de cada cinc catalans és pobre. Aquest és el missatge que vam llançar des de la Taula del Tercer Sector Social el 17 d'octubre de 2010, Dia Internacional per a l'Eradicació de la Pobresa. El nostre país va perdre durant la darrera dècada d'expansió econòmica una ocasió històrica de posar fi a aquesta realitat inacceptable. En aquest període no solament no es va reduir la taxa de pobresa, sinó que es va incrementar fins a arribar al milió i mig de catalans que la pateixen actualment. La crisi, que ha agreujat aquesta situació, no pot servir avui com un argument per perpetuar-la.

La crisi que estem vivint, i de la qual malauradament encara no es veuen signes de recuperació, ha disparat dos senyals d'alarma, als quals haurem de prestar atenció amb fermesa i decisió per molt que no vulguem acceptar-los. El primer està posant en qüestió la sostenibilitat de l'estat del benestar. Una vegada més, la reducció i congelació pressupostària han incidit directament en les persones més vulnerables, les que presenten més necessitats i que, en conseqüència, necessiten més ajuda i suport. La contenció en els pressupostos s'ha centrat bàsicament en les polítiques socials i en algunes de les actuacions avalades per les principals lleis socials dels darrers anys, i s'ha traduït en retallades en la despesa i protecció social.

Un segon senyal posa de manifest que la pobresa i les situacions d'exclusió social que viuen moltes persones no són producte i conseqüència immediata de l'etapa de crisi actual. El problema ja el teníem. Sempre hi ha hagut persones que viuen en situacions de vulnerabilitat extrema i sota el llindar de la pobresa; ara hi continuen sent, però amb una situació més dramàtica i, fins i tot, més desesperada. El que sí que ens ha portat la crisi són cares noves de la pobresa: les persones que han vist ara sacsejades les seves vides, la seva economia i les possibilitats reals de sortir-se'n representaven fins ara un segment de la població que vivia de forma ajustada però amb un cert marge que li permetia assumir un mínim nivell de vida i, en conseqüència, un cert risc. Una cosa porta a l'altra. Tot això incrementa el nombre de ciutadans que viuen en situació de risc i exclusió social i, per tant, d'aquells que demanen o necessiten ajudes i protecció social en el sentit ampli del terme.

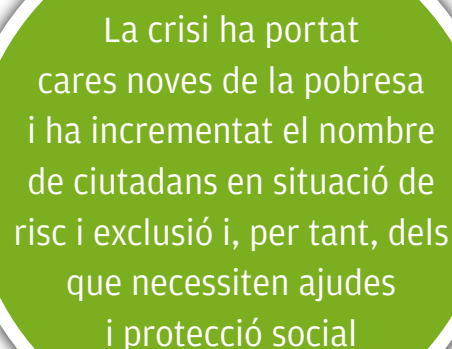
Toni Codina és director general de la Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya. Creada el 2003, l'organització representa 3.000 entitats no lucratives que actuen en l'àmbit de l'atenció a les persones, des d'associacions, cooperatives i fundacions fins a empreses d'inserció i centres especials de treball.

www.tercersector.cat
direccio@tercersector.cat

Davant d'aquestes realitats, el Tercer Sector Social, és a dir, el conjunt d'entitats no lucratives d'atenció a les persones, centra tots els seus esforços a buscar noves maneres d'atendre les noves necessitats en l'actual context de crisi. Alhora, representa un sector econòmic que cada cop més suposa una font de creixement i d'innovació, per la qualitat dels serveis que proporciona i la seva aportació al desenvolupament social i econòmic. Les dades següents són un reflex de la seva realitat a Catalunya: 7.500 entitats socials, més de 100.000 professionals, uns 245.000 voluntaris i una activitat econòmica que suposa el 3% del PIB català.

En aquest sentit, el Tercer Sector Social és un actor eficaç en la lluita contra la crisi i les situacions de vulnerabilitat social, així com en la sostenibilitat de l'activitat econòmica i l'ocupació. Però la crisi que patim va molt més enllà de les xifres, les dades i la forta i progressiva desocupació. L'increment de problemàtiques socials i la seva multidimensionalitat ens obliga a ser creatius i a fer un salt qualitatiu cap a nous paradigmes, tant a nivell conceptual com metodològic: actuar des de la transversalitat, la prevenció i l'anticipació dels problemes i les seves causes i treballar pel bé comú, el bé públic.

La crisi ha portat cares noves de la pobresa i ha incrementat el nombre de ciutadans en situació de risc i exclusió i, per tant, dels que necessiten ajudes i protecció social

La responsabilitat dels poders públics

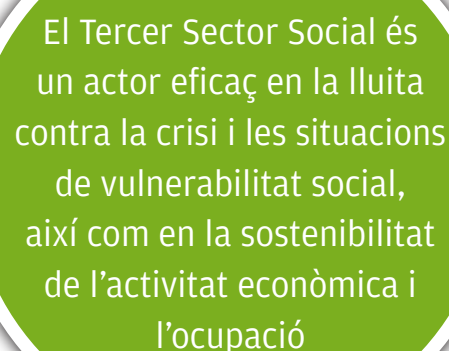
Sortir de la crisi econòmica no serà possible si no solucionem la crisi de valors que ens hi ha portat. Uns valors que situen el lucre, en lloc de les persones, al centre de tot. Uns valors que es basen en falses necessitats i en un consumisme exagerat que genera frustració, insatisfacció, un malestar profund i que ens fa creure que com més oci, més diversió i menys esforç, més a prop s'està del benestar i la satisfacció plena.

La crisi ha estat i encara és una oportunitat per invertir molt més en tot allò que generi cohesió social i capital social. Només en sortirem si solucionem la crisi ètica, que cada cop es fa més palesa. Cal promoure valors per transformar, fer créixer i visualitzar actituds i accions que es basin en la participació, el compromís, la transparència i l'honestedat i que permetin treballar per una societat que tingui en compte la igualtat d'oportunitats, la justícia social, la tolerància vers la diferència, etc. Creiem que això es pot aconseguir si treballem des de la responsabilitat, la solidaritat, la humilitat i l'esforç i si la comunitat s'implica en la transformació social i treballa per una ciutadania responsable i compromesa.

La responsabilitat principal d'aquesta tasca recau en els poders públics. En èpoques de crisi és quan els governs han d'invertir més en polítiques socials per protegir les persones més vulnerables, i per evitar una fractura de la co-

hesió social, que a hores d'ara ja mostra les seves debilitats. Davant d'aquest risc cal dir les coses pel seu nom amb coratge. El Tercer Sector Social no renuncia al tarannà i a l'esperit que sempre l'ha definit, però també som conscients que més enllà d'apel·lar a valors com els de la solidaritat i el compromís hem de ser exigents amb aquells que, al capdavall, tenen la responsabilitat última de trobar solucions i respostes eficaces i justes.

Aquesta exigència passa perquè s'assumeixin compromisos i actuacions en diversos fronts. Primer, establint una fiscalitat més progressiva, en què aportin més els que més tenen, i lluitant alhora molt més decididament contra el frau fiscal. En segon lloc, en el mercat laboral, incentivant l'ocupació i facilitant itineraris formatius i ocupacionals a les persones amb més dificultat per accedir a una feina, així com també abordant amb valentia l'economia submergida. En tercer lloc, tot allò que té a veure amb la despesa i com s'han de gastar els diners. No pot ser que moltes de les mesures dutes a terme es tradueixin en més càrregues per a aquells que menys tenen. De la mateixa manera, ens podríem qüestionar per què aquells que tenen mitjans han de rebre segons quins ajuts. En definitiva, es tracta d'equilibrar i fer més justos, equitatius i ètics els criteris de la despesa. Gastar i destinar diners on realment es necessita i es requereix, i fer entendre que davant dels sacrificis socials que ja estem notant, les ajudes i prestacions s'han de plantejar d'una altra manera i s'han de destinar a les persones que realment les necessiten per subsistir.

El Tercer Sector Social és un actor eficaç en la lluita contra la crisi i les situacions de vulnerabilitat social, així com en la sostenibilitat de l'activitat econòmica i l'ocupació

El compromís de les entitats socials

La societat no es pot quedar indiferent davant les situacions de precarietat i vulnerabilitat a les quals, malauradament, ja comencem a acostumar-nos. Hem d'incidir i sensibilitzar perquè la comunitat en prengui consciència i se'n senti responsable. Aquesta responsabilitat compartida a la qual apel·lem implica que la lluita contra la pobresa i les situacions d'extrema fragilitat no és solament un deure de les administracions públiques i les entitats socials, sinó que també s'hi ha de sentir involucrada la societat en el seu conjunt, en les seves actuacions, opinions, opcions i decisions.

Amb aquest objectiu, la Taula del Tercer Sector Social va posar en marxa l'octubre de 2010 la campanya "Donem el millor de nosaltres". Una campanya amb anuncis a diaris, ràdios i televisió, per sensibilitzar la ciutadania sobre la importància de donar el millor de nosaltres en un moment crític com l'actual, i de fer-ho col·laborant més intensament amb les entitats socials presents a tots els pobles, barris i ciutats del país.

La campanya va culminar el 17 d'octubre amb la signatura del *Compromís 17 d'octubre de les entitats socials de Catalunya* per part de les més de 3.000

entitats agrupades sota la Taula del Tercer Sector Social. El compromís consta de deu punts, que les entitats socials assumeixen, i de deu peticions adreçades als poders públics i als agents socials. Perquè ens cal avançar en el combat contra la pobresa des de l'exercici de la governança democràtica, i el treball en xarxa a partir de la col·laboració entre entitats, institucions i ciutadania, respectant les identitats i mirades respectives, però alhora compartint un projecte en comú que permeti avançar en una mateixa direcció.

No hem d'oblidar que, en essència, el valor principal de les polítiques socials, a banda de ser una inversió justa i necessària de lluita contra l'exclusió social, és promoure i propiciar l'autonomia de la persona i garantir la seva capacitat d'optar i escollir lliurement. Justament són aquests valors els que han d'acompanyar totes les nostres actuacions. Perquè les nostres accions sempre tenen una dimensió valorativa que defineix la finalitat que perseguim. Al darrere de "donar el millor de nosaltres" per construir una societat sense exclusions on totes les persones puguin viure amb dignitat i plenitud de drets, hi ha un compromís ètic. El compromís de posar la persona al centre de totes les nostres actuacions. ●

La lluita contra la pobresa no és tan sols un deure de les administracions públiques i les entitats socials, també s'hi ha de sentir involucrada la societat en el seu conjunt

La temptació de la innocència

per Joan Antoni Melé

La crisi actual és molt més que una crisi financera, és una crisi de valors que posa en evidència la pèrdua del sentit de la vida. Hem deixat a les mans de les suposades lleis del mercat la possibilitat de l'equilibri social i hem tancat els ulls davant les funestes conseqüències que l'obsessió malaltissa per aconseguir grans beneficis a curt termini estava generant a tot el món. Per això, aquesta crisi és una oportunitat per a un canvi radical, una oportunitat per a un nou model econòmic i per a un nou model bancari.

La crisi econòmica en què estem immersos des de fa dos anys ens ofereix una gran oportunitat per adquirir consciència del que hem estat fent, per què ho hem fet i, sobretot, si tot això té algun sentit. Si no aprofitem aquesta ocasió per fer una anàlisi profunda i sincera de les veritables causes de la crisi, és possible que aparentment puguem sortir-nos-en durant un cert temps (no tots, és clar, molts ja no se'n sortiran) però alhora haurem posat les bases d'una crisi més profunda i dolorosa que no tardarà a aparèixer.

Però abans d'entrar en aquesta reflexió, cal que ens adonem que no es tracta tan sols d'una crisi econòmica i financera, sinó també d'una crisi ecològica, alimentària, de la pau, dels drets humans... És a dir, ens trobem davant una crisi de valors que posa en evidència la pèrdua del sentit de la vida i del mateix ésser humà.

Ens hauríem de plantejar diverses preguntes. En primer lloc, com és possible que amb tots els coneixements i amb tots els recursos científics i tècnics de què disposem, haguem arribat a l'actual situació humana i ecològica? Les Nacions Unides es van reunir al setembre a Nova York per fer el seguiment dels Objectius del Mil·lenni. L'any 2010 va ser significatiu, ja que es complien dos terços del període de quinze anys que s'havien fixat per resoldre una part molt important dels problemes més urgents del món. Doncs bé, el nombre de persones que viuen en la pobresa absoluta ha augmentat en cent milions, i el canvi climàtic i la pèrdua de la biodiversitat ha arribat a límits dramàtics i inquietants.

En segon lloc, per què no hem reaccionat davant de les crisis abans esmentades? La veritat és que ara comencem a estar preocupats, perquè ens toca

Joan Antoni Melé és subdirector general a Espanya de Triodos Bank, una entitat que va néixer el 1980 a Holanda amb l'objectiu de construir un món millor. Triodos Bank representa un model de banca ètica que promou l'ús responsable dels diners.

info@triodos.es

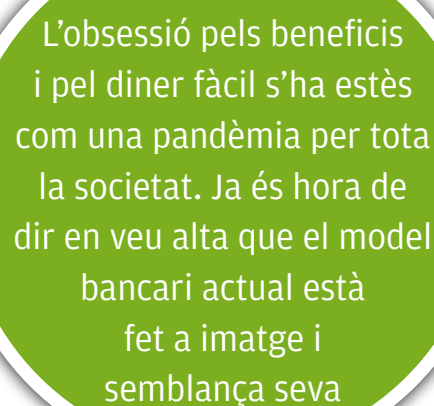
de més a prop, però no hem fet res. No sentim que els problemes del món i dels altres éssers humans siguin els nostres. I en tercer lloc, quin és l'origen del problema i què hauríem de fer per començar a solucionar-lo? És massa fàcil atribuir-ne totes les causes als bancs, als banquers o al mateix sistema econòmic en general. Tots som responsables dels problemes del món, i a tots ens correspon participar a solucionar-los.

Des del meu punt de vista, hi ha una causa filosòfica o existencial present en totes aquestes reflexions. És la visió mecanicista que generalment es té sobre l'ésser humà i sobre tota l'existència, que s'ha imposat de forma dogmàtica en els últims segles a nivell teòric i a nivell social. La idea que l'home és tan sols un animal, potser superior, al final d'una cadena evolutiva basada en l'atzar, l'adaptació al medi i la supervivència del més fort, ens ha portat cap a l'actual model social i econòmic, anomenat capitalisme liberal, en què tan sols compta el benefici personal i no hi tenen cabuda conceptes com "sentit de l'existència", "llibertat", "responsabilitat" o "amor".

Hem deixat a les mans de les suposades lleis del mercat la possibilitat de l'equilibri social, hem eludit la nostra pròpia responsabilitat en la recerca d'aquest equilibri i hem tancat els ulls davant les funestes conseqüències que l'obsessió malaltissa per aconseguir grans beneficis a curt termini estava generant a tot el món.

I aquesta obsessió pels beneficis i pel diner fàcil s'ha estès com una pandèmia per tota la societat. Ja és hora de dir en veu alta i mirant als ulls a tots aquells que avui culpen la banca de tots els mals del món, que el model bancari actual està fet a imatge i semblança seva. Ja no es pot continuar callant temorosament davant aquesta suposada "innocència" dels ciutadans. Durant els meus trenta anys de professió en una caixa d'estalvis, mai cap client em va preguntar què faríem amb els seus diners, en què els invertiríem, quina realitat social afavoriríem en el món. Tan sols exigències i, en els últims anys, amenaces: "Quant em pagueu pels meus diners?". I si la nostra oferta s'apartava unes dècimes de la de la competència, el client anava a l'altra entitat buscant la màxima rendibilitat per als seus diners. Bancs i caixes vam iniciar la guerra de la competència, però els clients s'hi van apuntar ben a gust, perquè aparentment això els beneficiava. Ningú es va preocupar de saber si s'especulava amb els seus estalvis o si s'invertien en empreses sense cap mena de responsabilitat humana, social o ecològica. No ens enganyem, la responsabilitat és de tots; la cobdícia i la falta de sensatesa i de valors ens ha contaminat a tots.

Per això, aquesta crisi és una oportunitat per a un canvi radical, una oportunitat per a un nou model econòmic i per a un nou model bancari. Les empreses s'haurien de crear amb un objectiu amb sentit, i el benefici només hauria de ser un in-

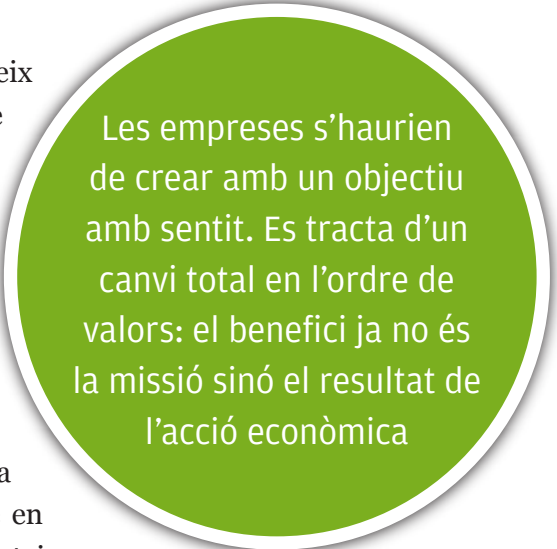

L'obsessió pels beneficis i pel diner fàcil s'ha estès com una pandèmia per tota la societat. Ja és hora de dir en veu alta que el model bancari actual està fet a imatge i semblança seva

dicador de l'eficiència i del fet que el que es produeix cobreix una necessitat social. Es tracta d'un canvi total en l'ordre de valors: el benefici ja no és la missió i passa a ser el resultat de l'acció econòmica.

I passa una cosa semblant amb els bancs. Un banc és un agent de transformació social, una entitat en què arriba el diner dels seus clients i, per tant, el poder, i que ha de decidir amb consciència i amb responsabilitat a què el destinarà. Fins ara s'ha invertit a partir de criteris de solvència econòmica i de rendibilitat, i en els últims anys, ni això; una gran part dels diners s'han invertit de forma irresponsable en sofisticats productes estructurats que no entenen ni els mateixos directius de l'entitat. Això pot canviar i ha de canviar, i aquest canvi serà possible si a partir d'ara s'exigeix solvència ètica a l'hora d'invertir els estalvis dels clients. Aquesta crisi ha portat un despertar de la consciència, i de la mateixa manera que fins ara els clients exigien de forma amenaçant l'interès més alt, cada vegada més persones exigiran la màxima ètica en les seves inversions i no en tindran prou amb eslògans publicitaris de cara a la galeria, sinó que exigiran autenticitat. I la gent amb consciència i amb coherència només portarà els seus estalvis a les entitats que puguin garantir la seva total transparència. I quan anem a comprar aliments, roba o mobles ens haurem de preguntar si s'han respectat les persones i el medi ambient en produir-los i comercialitzar-los, i en cas que els productes no siguin ecològics i de comerç just, haurem de pensar que tenim l'opció de no comprar-los, i que fent-ho estem provocant un canvi de mentalitat i un canvi de model.

Tan sols és por el que s'oculta darrere els arguments de molts que diuen que això és una utopia i que les coses no es poden canviar. Això és por al canvi, por a ser nosaltres mateixos, i atrofia la capacitat creativa. El fet que hi hagi a tot el món entitats bancàries amb aquests criteris i fonaments ètics i l'èxit creixent del seu model de negoci davant la crisi aguda del model antic són la prova que no es tracta de cap utopia sinó d'una realitat social. Milions de persones estan despertant a aquest nou paradigma de la consciència, i a nosaltres ens correspon decidir lliurement i sense por si volem ser-ne els promotors actius o esperar passivament que alguna normativa de fora ens obli-gui a fer-ho. Probablement ja no siguin temps d'espera sinó temps d'acció. ●

Les empreses s'haurien de crear amb un objectiu amb sentit. Es tracta d'un canvi total en l'ordre de valors: el benefici ja no és la missió sinó el resultat de l'acció econòmica

La **renda bàsica**, un **mur de contenció** contra la **crisi**

per Daniel Raventós

La renda bàsica és un ingrés pagat per l'Estat, com a dret de ciutadania, a cada membre de ple dret o resident de la societat, fins i tot si no vol treballar de forma remunerada, amb independència de quines puguin ser les altres fonts de renda que pugui tenir i sense importar amb qui visqui. Que tothom rebi i tingui garantida la renda bàsica no significa que tothom guanyi. Per finançar-la de forma políticament interessant hauria de tenir un efecte redistributiu a favor dels qui tenen menys recursos. Amb una renda bàsica, els rics perden i els pobres guanyen. Alguns estudis de finançament així ho avalen.

Una persona no és lliure si no té l'existència material garantida. Una persona no és lliure si ha de demanar quotidianament permís a d'altres per viure. Si bé és veritat que la pobresa vol dir no poder consumir béns necessaris, tenir dificultats d'integració en la comunitat i una propensió més gran a incorrer en determinades patologies socials, també vol dir dependre de l'avidesa d'altres. Vol dir una supressió de l'autoestima, aquella autoestima sense la qual res sembla que mereixi ser fet; aquella autoestima que si manca fa que encara que alguns projectes tinguin valor per a la persona, no tingui la força necessària per dur-los a terme. La pobresa implica, finalment, l'aïllament social de qui la pateix.

Si es parteix de la premissa que igualtat i llibertat no són dos objectius independents entre si; si s'està d'acord amb el fet que qui està situat en una posició de molta desigualtat respecte a d'altres no pot ser lliure; si es parteix de la convicció que les grans desigualtats socials són un autèntic impediment per a la llibertat de molts milions de persones, llavors resultarà clar que els pobres no poden ser lliures. I a la inversa: aquesta falta de llibertat dels pobres, la necessitat en què es troben de demanar diàriament permís per poder subsistir, alimenta al seu torn l'increment de la desigualtat.

Si X depèn per poder viure quotidianament de Y , Y no reconeixerà cap igualtat (com a reciprocitat en la llibertat) pel que fa a X perquè aquesta dependència

Daniel Raventós és doctor en Ciències Econòmiques i professor titular de Sociologia a la Facultat d'Economia i Empresa de la Universitat de Barcelona. És membre fundador de la revista **Sin Permiso** i forma part del seu comitè de redacció. Actualment, és el president de la Xarxa Renda Bàsica, secció oficial de la Basic Income Earth Network, i membre del Consell Científic d'ATTAC. daniel.raventos@gmail.com

converteix *X* en un subjecte de dret aliè, un *alieni iuris*, és a dir, un “alienat”. I un pobre sempre és un *alieni iuris* a causa de la manca de les bases materials de la seva existència. Hi ha moltes raons, i ben poderoses, per posar fi a la pobresa, però n’hi ha una especialment forta: la que apunta a la necessitat d’aportar les condicions materials que permetin l’existència social de qui fins ara n’ha estat apartat precisament per la seva pobresa.

Les conseqüències de la crisi

La crisi econòmica no s’ha acabat, però les conseqüències per a amplis sectors de la població ja fa mesos que són evidents: més pobresa, augment de l’atur, pitjors condicions laborals, reduccions dels salaris i dels beneficis de les assegurances socials. L’informe de l’FMI i de l’OIT publicat el setembre de 2010 especifica que són trenta milions els nous aturats al món des que es va manifestar la crisi, dels quals gairebé el 10% els ha aportat l’economia del regne d’Espanya.

Aquesta crisi és el resultat d’un període previ de creixement impulsat per la financiarització del capital i una marcada evidència regressiva en la distribució dels ingressos i de la riquesa. A la Unió Europea dels 15, a tall d’exemple, les rendes del treball han passat a representar en l’actualitat un 56% de la renda nacional, quan pocs quinquennis abans era gairebé del 70%. Als Estats Units ha passat una cosa similar. Aquest augment expedit en la desigualtat consolida una tendència que un dels homes més adinerats del món, Warren Buffett, va descriure l’any 2006 d’una manera molt gràfica: “Si els EUA estan vivint una guerra de classes, la meua està guanyant clarament”. Amb la crisi que va esclatar l’any 2008, alguns rics han perdut algun diner, però les condicions de vida i de treball dels treballadors formals, els informals i els precaris, el nombre dels quals és creixent en els països del sud d’Europa, s’han deteriorat encara més. Els rescats financers empreses per molts governs han afavorit, novament, els més rics i aquells que tenen més responsabilitat en la crisi.

Qui està situat en una posició de molta desigualtat respecte a d’altres no pot ser lliure

Les particularitats de l’RB

Em proposo explicar tot seguit la proposta de la renda bàsica (RB en endavant) i el paper que pot tenir en una situació de crisi econòmica com la que vivim des de l’any 2008. Les particularitats d’una RB que aquí interessin per a una situació de crisi econòmica són les que tot seguit es detallen. Les dues primeres estan molt relacionades amb una protecció més gran davant la pèrdua del lloc de treball i del petit negoci. La tercera és molt específica: el paper similar a una caixa de resistència en cas de vaga obrera llarga. La quarta és particularment significativa: l’eradicació de la pobresa.

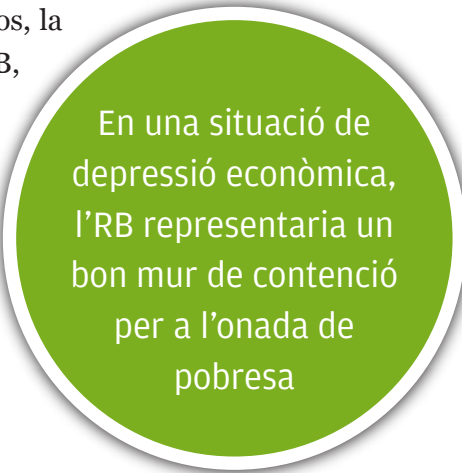
La inseguretad econòmica i vital per la pèrdua del lloc de treball

La pèrdua involuntària del lloc de treball provoca una situació d'inseguretad econòmica i vital sobre la qual s'han escrit tantes pàgines que qualsevol comentari addicional seria redundant. Les dades sobre l'atur dels últims anys són literalment catastròfiques. Actualment, prop de 4 milions de persones estan oficialment en situació d'atur al regne d'Espanya.

Perdre el lloc de treball però disposar d'una RB indefinida suposaria afrontar la situació de forma menys preocupant. Aquesta característica òbvia de l'RB serveix per a qualsevol conjuntura econòmica. En una de crisi, on l'atur és molt més gran, adquireix més importància social.

La pèrdua d'activitats d'autoocupació i de la petita propietat

L'RB s'ha associat a la reducció del risc d'iniciar determinades activitats d'autoocupació. Com és sabut, hi ha dos tipus d'emprenedors: aquells que tenen un matalàs (sovint familiar) que els permet plantejar un projecte empresarial de forma racional i temperada, i aquells per als quals l'autoocupació és l'única sortida laboral. En el segon cas, el risc no és tan sols perdre la inversió, sinó perdre els mitjans de subsistència, cosa que fa que qualsevol decisió sigui molt més angoixant. Però el risc no acaba aquí: en molts casos, la falta d'un capital inicial mínim retrau emprenedors potencials. L'RB, en canvi, permetria els emprenedors del segon tipus capitalitzar el projecte empresarial i, alhora, no ser tan dependents de l'èxit del projecte per sobreviure. En una situació depressiva, l'RB, a més de representar un incentiu per emprendre tasques d'autoocupació, suposaria una garantia més gran, encara que fos parcialment, per als que el petit negoci els ha anat malament, així com la possibilitat d'iniciar-ne un altre amb més possibilitats que l'anterior.

En una situació de depressió econòmica, l'RB representaria un bon mur de contenció per a l'onada de pobresa

Caixa de resistència en cas de vaga obrera

L'RB suposaria, en cas de vaga, una espècie de caixa de resistència incondicional amb uns efectes pel que fa a l'enfortiment del poder de negociació dels treballadors que són fàcils de calibrar. Efectivament, si en cas de conflicte vaguístic els treballadors disposessin d'una RB els permetria afrontar les vagues d'una manera molt menys insegura: a dia d'avui, depenent dels dies de vaga, els salaris poden arribar a reduir-se d'una manera difícilment suportable si, com acostuma a passar a la immensa majoria de la classe treballadora, no es disposa d'altres recursos.

Doncs bé, en una conjuntura d'atac als llocs de treball i als salaris (el Fons Monetari Internacional i el Banc de Bilbao Vizcaya Argentaria, entre molts altres, van ser els primers a manifestar-se sense embuts per la moderació salarial o, més encara, per l'abaratiment del "factor treball"; el govern ac-

tual del regne d'Espanya ha secundat les seves pretensions duent a terme una reforma laboral que va provocar que els sindicats convoquessin el 29 de setembre de 2010 la setena vaga general des de la mort de Franco), les lluites de resistència de més o menys intensitat per intentar evitar els acomiadaments i el deteriorament de les condicions de treball són freqüents. El paper de caixa de resistència que l'RB podria complir en aquestes lluites per defensar els llocs de treball es veuria, si de cas, incrementat. Com hauria de ser molt sabut, la crisi econòmica del capitalisme pot desembocar en un gran retrocés de conquestes socials durament aconseguïdes. L'RB exigeix ser vista en aquest punt com el mitjà material per a bona part de la classe treballadora per resistir aquest retrocés.

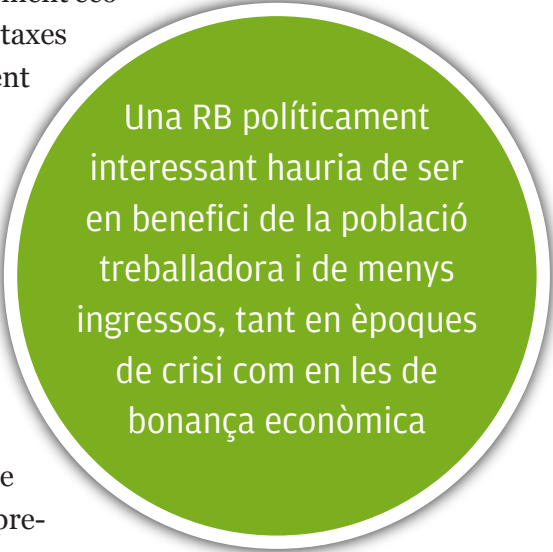
L'eradicació de la pobresa

El percentatge de pobres al regne d'Espanya no ha canviat significativament en les últimes dècades fins a l'inici de la crisi econòmica. Quan el creixement econòmic ha estat important i, de vegades, molt vigorós, la proporció de persones pobres, gairebé una cinquena part de la població total, no ha variat. La crisi econòmica està comportant, en canvi, un augment ràpid i significatiu de la pobresa. Així, mentre que s'han necessitat taxes d'un creixement econòmic substancial per mantenir la proporció de pobres, unes taxes negatives o positives molt reduïdes comportaran un creixement espectacular de la pobresa. Encara no hi ha dades sobre això i les primeres que se sabran prometen ser espectaculars, encara que en poc temps quedaran novament superades.

No es pot dubtar gaire que una RB equivalent, si més no, al llindar de la pobresa seria una manera, si no d'acabar-la completament, sí almenys de deixar-la en percentatges molt marginals. En una situació de depressió econòmica en què els percentatges de pobresa augmentaran significativament, i en què es pot arribar aviat a una proporció d'un pobre per cada quatre habitants (ara és d'un per cada cinc), l'RB representaria un bon mur de contenció per a l'onada de pobresa.

Les raons que farien més pertinent una RB en una situació econòmica depressiva no desmenteixen la idea que es tractaria d'una mesura que mereix defensar-se també en una hipotètica situació tècnica de plena feina i de bonança econòmica. L'RB pot ser un element, important sens dubte, d'una societat justa, però suposar que amb això n'hi ha prou per a aquesta societat justa és o bé tenir una concepció hipertròfica de l'RB o bé una idea raquítica del que és una societat justa. Una RB pot, teòricament, ser concebuda en una societat que transpiri injustícies per molts porus.

Una RB que personalment considero política i encara filosòficament interessant, hauria d'anar lligada a una redistribució de la renda dels rics cap als

Una RB políticament interessant hauria de ser en benefici de la població treballadora i de menys ingressos, tant en èpoques de crisi com en les de bonança econòmica

pobres. I això vol dir parlar del paper dels impostos. “Els impostos, lluny de ser una obstrucció de la llibertat, són una condició necessària de la seva existència”, va ser la forma insuperable com ho va expressar el constitucionalista nord-americà Cass Sunstein en una entrevista publicada ja fa una dècada a l'*University of Chicago Chronicle*. Vol dir que el debat no és sobre més regulació o menys, sinó, per dir-ho com l'economista Dean Baker, sobre en benefici de qui.

Una RB políticament interessant ha de ser en benefici de la població treballadora i de menys ingressos, tant en èpoques de crisi com en les de bonança econòmica. ●

+ info

www.redrentabasica.org

www.sinpermiso.info

L'RSE marca la diferència

per Beatriz Valdivia

Com afecta la crisi econòmica i social a l'ètica empresarial i als valors de l'empresa? Com afrontem els reptes que planteja des del món empresarial? Un mestre hindú deia que per entendre i ajudar els altres no cal tenir la mateixa situació. És a dir, perquè un metge pugui curar una malaltia, no cal que estigui malalt. No perquè hi hagi crisi l'empresa ha de reduir les seves actuacions socialment responsables. Quan parlem de crisi i solucions ètiques, hem de parlar del concepte de responsabilitat social empresarial (RSE).

Les empreses avui dia valoren més la seva reputació que no pas la qualitat dels seus serveis o productes. La responsabilitat social empresarial (RSE) no és un segell, sinó una filosofia empresarial, una manera de fer i de ser. És un procés de millora contínua relacionat amb tots els actors socials (*stakeholders*), accionistes, empleats, clients, proveïdors i societat en general, que no pot aturar-se per una situació de crisi i que, per tant, ha de continuar el seu camí per trobar un equilibri.

L'RSE treballa amb uns conceptes —missió i valors— que no haurien de variar. La missió és l'essència d'una empresa, la seva contribució a la societat i és important definir-la i no perdre'n el sentit. En aquests moments de crisi ens recorda el motiu pel qual es va crear i ens torna a situar en l'objectiu. Els valors de l'empresa són els pilars per reafirmar-se i tornar a emprendre. Ens ajuden a marcar la diferència amb els altres.

En una situació econòmica difícil moltes empreses desapareixen perquè no tenen uns fonaments sòlids o perquè baixen la qualitat dels seus productes o serveis, cosa que en redueix el preu, com a gran solució a la competitivitat. Aquest és el primer error. El que hauríem de fer, precisament, és revisar la nostra empresa, fer una anàlisi DAFO i tornar a fer nous plantejaments estratègics que marquin la diferència, li donin un valor afegit i en mantinguin la responsabilitat i transparència. Amb aquestes actituds és com les empreses poden afrontar les situacions crítiques.

Aplicar l'RSE a l'empresa és important perquè dona molts beneficis, com la millora de la satisfacció personal, la cohesió dels equips o la fidelització dels

Beatriz Valdivia és comunicadora, formadora, relacions públiques i màster en RSE. Sòcia fundadora d'Albeabcn, una consultora d'RSE, dirigeix també un gabinet de premsa especialitzat en comunicació sostenible.
<http://albeabcn.com>
<http://beatrizvaldivia.com>
www.socialmenteresponsable.com
bvaldivia@albeabcn.com

clients. Aquesta filosofia empresarial té el mateix efecte que quan llances una pedra al riu i es forma una ona que cada vegada creix i creix. L'RSE té més sentit en moments com aquest, perquè la sensació de competitivitat està més aguditzada i les bases de la competitivitat són els recursos humans, la innovació, la gestió de recursos i la diferenciació.

Els recursos humans

Fins fa uns anys les persones eren només una peça més de la màquina; avui dia l'empresa que consideri els seus treballadors i treballadores només com una peça de l'engranatge, no progressarà. Per ser més competitiu, hem de considerar essencials les persones que formen part de la nostra empresa. Cal promoure valors com el lideratge, la motivació, la formació, la igualtat, la flexibilitat o el treball en equip, sense imposicions.

Una empresa actual sap que les persones són com una cèl·lula. Són com una part d'un ecosistema que si es fa malbé, fa que tot se'n ressenti. Per tant, se n'ha de tenir cura, alimentar i nodrir. I això, ho aconseguim mitjançant la motivació, que fa que l'individu no busqui tant un benefici econòmic sinó social i de qualitat de vida. Quants treballadors s'estimen més tenir una flexibilitat horària compatible amb la seva vida personal o que s'escoltin les seves propostes abans que un simple augment de sou?

El lideratge també és necessari. El líder gestiona persones i, per tant, emocions, és qui demostra el seu lideratge amb les seves accions diàries, és el mirall en què tothom es vol veure reflectit. Les empreses han de promoure equips de líders ètics i detectar els anomenats líders tòxics, aquelles persones que no més contaminen, que fan fer un pas endarrere.

L'empresa ha de promoure la direcció per valors: valors econòmics (aprenentatge, competitivitat individual, comunicació, pragmatisme); valors ètics (camaraderia, col·laboració, relació amb la família, igualtat, respecte per l'entorn), i valors emocionals (imaginació, creativitat, equilibri emocional, passió, salut).

La innovació

Hi ha tres tipus d'empreses: les empreses innovadores que provoquen canvis i marquen tendències, les empreses previsoras que s'avancen als canvis i les empreses que s'adapten als canvis.

L'RSE està vinculada a la innovació, perquè tota empresa que inicia una política socialment responsable ja està innovant. La innovació és una proposta

L'empresa que avui dia consideri els seus treballadors i treballadores només com una peça de l'engranatge no progressarà

Els beneficis de l'RSE

- Millora l'índex de satisfacció personal.
- Augmenta la reputació de l'empresa, la marca, els productes o els serveis.
- Cohesiona els equips.
- Fidelitza els clients per compatibilitat amb els seus valors ètics.
- Millora la comunicació amb la comunitat, fomenta millors relacions amb l'administració pública i obre les portes a possibles nous contractes.
- Redueix costos i augmenta la productivitat dels treballadors amb una millor gestió social i ambiental.
- Guanya confiança entre directius i treballadors. Els empleats són la font d'informació més fiable. Cal escoltar-los!
- Evita la rotació de personal i fa que estigui més qualificat, content i motivat, cosa que dóna estabilitat.

de canvi que es basa en la creativitat, i la responsabilitat social empresarial és un canvi continu. La innovació no és tan sols un canvi tecnològic, és una finestra oberta a noves propostes, a transformacions constants.

L'RSE, per tant, genera innovació, que al seu torn desenvolupa un diferencial, una manera de sortir endavant. En moments de crisi la innovació és vital per "sobreviure", és un valor afegit. La innovació, a més a més, sempre ha d'anar lligada a la filosofia de la nostra empresa, perquè no sempre hi encaixen les propostes d'altres.

La gestió de recursos

La gestió de recursos es pot vincular al desenvolupament sostenible: gestionar correctament els recursos naturals, els materials i també els personals. Aquestes accions suposen sempre una reducció de costos, característica interessant quan l'economia tendeix a la baixa. Un altre aspecte important és el respecte per l'entorn, les pràctiques mediambientals que afavoreixen accions més respectuoses amb la natura.

Aquestes noves formes de gestionar els recursos, ens permeten unes polítiques més favorables amb els nostres residus que, de vegades, generen nous negocis, estrenyen les relacions amb els clients i proveïdors i afavoreixen la interacció amb la comunitat.

Coordinar els recursos personals ajuda a distribuir millor la feina i els equips i a vegades promou la motivació perquè ofereix noves oportunitats i, sobretot, augmenta la productivitat.

L'RSE està vinculada a la innovació, perquè tota empresa que inicia una política socialment responsable ja està innovant

La diferenciació

La diferenciació és, potser, un dels objectius més clars. En un món empresarial en què hi ha una oferta àmplia, en què hi ha moltes còpies, cada vegada millors i fins i tot més econòmiques o eficaces, trobar un diferencial és una forma de sobresortir.

Aplicar polítiques d'RSE és un diferencial davant els nostres competidors. Si, a més a més, apliquem valors afegits, com una actitud més responsable, transparència, comunicació fluïda, coherència amb els clients i proveïdors, sensibilitat amb la societat i amb el medi ambient, és ben segur que podrem navegar més fàcilment entre les onades de la crisi financera.

L'RSE també té unes conseqüències indirectes, com són tenir una bona reputació en el mercat, fomentar una imatge d'empresa positiva, i inspirar confiança a accionistes, clients, proveïdors i societat en general. Les crisis no són eternes i les accions i modificacions que apliquem en aquests moments formen part del nostre futur empresarial. ●

Els grups de **consum agroecològic** van a **més**

per Esther Vivas

Menjar és un acte polític i així ho defensen els més de cent grups i cooperatives de consum agroecològic que treballen a Catalunya a favor d'un altre model de producció, distribució i consum, respectuós amb el planeta i amb els que treballen la terra, i que aposta per relocalitzar l'alimentació i establir unes relacions directes i properes entre consumidor i productor.

Els grups de consum ecològic van a més. Es tracta d'experiències que, en xifres totals, sumen un nombre reduït de persones, però que dia a dia agrupen més individus en l'àmbit local, cosa que demostra que és possible una altra manera de consumir.

Es calcula que a Catalunya hi ha més d'un centenar de grups i cooperatives de consum agroecològic, que poden arribar a sumar un total de 2.880 unitats de consum, grups de persones de la mateixa família o que viuen juntes i que consumeixen periòdicament de forma conjunta. Si calculem que cada unitat de consum pot estar integrada per 2,5 persones de mitjana, podem afirmar que avui prop de 7.200 persones s'abasteixen a través d'aquests canals alternatius de producció, distribució i consum. Les xifres, però, poden variar lleugerament, ja que no hi ha registres oficials.

Els models organitzatius són diversos, malgrat que comparteixen uns criteris ideològics comuns. Alguns grups estan legalitzats com a societat cooperativa catalana limitada (SCCL) i d'altres, com a associacions; uns ofereixen una cistella tancada, amb productes que subministra el pagès en funció de la seva producció, i d'altres permeten que el consumidor esculli cada setmana entre una llista de productes de temporada. En alguns grups cal fer obligatòriament una comanda a la setmana, en d'altres no és necessari; alguns tenen una relació més laxa amb els pagesos a qui compren i d'altres hi tenen una relació més estreta. Hi ha alguns grups, pocs, amb personal contractat i amb botiga oberta al públic, i d'altres, la majoria, en què tot el treball és voluntari i el servei només s'ofereix als associats.

Esther Vivas és llicenciada en Periodisme i diplomada en estudis superiors de Sociologia. Forma part del Centre d'Estudis sobre Moviments Socials de la Universitat Pompeu Fabra, col·labora amb l'Institut de Govern i Polítiques Públiques de la Universitat Autònoma de Barcelona i va coordinar l'àrea d'educació al desenvolupament de la Xarxa de Consum Solidari. És coautora dels llibres *Del campo al plato* (Icaria, 2009), *Supermercados, no gracias* (Icaria, 2007) i *Cap on va el comerç just?* (Icaria, 2006).
www.esthervivas.wordpress.com

La filiació és un altre element definitori dels grups i les cooperatives de consum. A Catalunya, a diferència d'altres llocs de l'Estat, com Andalusia o algunes iniciatives de Madrid, la majoria d'experiències estan integrades únicament per consumidors, que estableixen una relació directa amb un o més pagesos a qui compren la producció prescindint d'intermediaris, basada en una relació de confiança i coneixement mutu (amb visites periòdiques a les finques). En algunes experiències, poques, s'estableix una relació més estreta amb el pagès, amb qui es treballa i planifica conjuntament la producció anual, el preu de compra dels productes, etc. Aquest és el cas dels grups de consum que treballen, per exemple, amb els pagesos de La Kosturica.

Si cada unitat de consum està integrada per 2,5 persones de mitjana, prop de 7.200 catalans s'abasteixen avui a través de canals alternatius de producció, distribució i consum agroecològic

Evolució històrica

Els primers grups de consum agroecològic van aparèixer a Catalunya a finals dels anys vuitanta i principis dels noranta. El Brot, a Reus, l'any 1987; El Rebost, a Girona, el 1988, i Germinal, al barri de Sants de Barcelona, el 1993. La major part d'aquestes experiències van sorgir de nuclis militants en moviments socials de l'època, encara que hi ha diferents trajectòries i motivacions darrere de cadascuna.

Però no va ser fins a principis del 2000 que aquestes experiències van donar un salt quantitatiu i qualitatiu molt important: de ser menys de deu grups abans del 2000 han passat a més d'un centenar en l'actualitat. En aquest període, els grups i les cooperatives històriques van veure com es multiplicava el nombre d'associats, alhora que van ser capaços d'oferir més varietat de productes. Germinal va passar de tenir un grup a tenir-ne cinc i avui suma unes 200 unitats de consum als barris barcelonins de Sants, el Farró, Sarrià i Poble Sec, i a la ciutat vallesana de Rubí.

També han sorgit noves experiències, la majoria a la província de Barcelona, que n'acull un 86% del total. Un 46% són a la capital catalana, on, precisament, hi ha una distància més gran entre el camp i la ciutat, entre la pagesia i els consumidors. Molts d'aquests nous grups s'han basat en el model de Germinal (treball autogestionat i voluntari, comissions per distribuir les tasques de gestió, afiliació de consumidors i relació directa amb un o més pagesos, etc.), que ha estat clau en el desenvolupament d'aquestes iniciatives i n'ha servit com a referent i suport.

També durant aquest període, organitzacions de comerç just Nord-Sud amb una visió global i transformadora d'aquesta pràctica han començat a incloure a les seves botigues productes agroecològics o a promoure grups de consum en els seus locals. Aquest ha estat el cas de la Xarxa de Consum Solidari a

Imatges de la cooperativa de consum ecològic El Carretó, situada al barri del Poble Sec de Barcelona

Barcelona, que avui té set grups de consum que sumen prop de 300 unitats al casc antic, Gràcia, l'Esquerra de l'Eixample, Sants-Hostafrancs, Sant Antoni, el Congrés i un grup a l'Hospitalet.

Causas i perquè

Quines han estat les causes d'aquest augment tan important dels grups de consum agroecològic a partir de l'any 2000? Se'n podrien assenyalar dues de principals. En primer lloc, l'auge del moviment antiglobalització va deixar un substrat de relacions fèrtils i de sintonies en l'àmbit local que van facilitar la creació d'aquests espais, alhora que va fer evident per a molts activistes la necessitat de vincular la lluita global amb la pràctica quotidiana. Això explicaria que una nova generació militant, molt activa en el moviment antiglobalització, participés *a posteriori* en aquestes experiències de consum alternatiu, com a usuaris o com a promotors.

Un segon element seria la creixent presa de consciència de l'impacte negatiu de l'actual model agroalimentari i els seus efectes sobre la salut. La multiplicació de casos com els de les vaques boges, els pollastres amb dioxines, la grip aviària... ha fet que cada vegada més persones es preocupin de com s'ha elaborat o d'on prové el que mengem. D'aquesta manera, encara que sigui a partir d'una inquietud individual, més persones opten per consumir productes ecològics.

Coordinar-se

L'augment dels grups i les cooperatives de consum va plantejar la necessitat d'establir marcs de coordinació i de suport mutu. El 2005 es va legalitzar la Coordinadora Catalana d'Organitzacions de Consumidors de Productes Ecològics, coneguda com a Ecoconsum, que treballava des de feia anys i que actualment

Els primers grups de consum agroecològic van sorgir a Catalunya a finals dels vuitanta i principis dels noranta: El Brot, a Reus; El Rebot, a Girona, i Germinal, al barri de Sants de Barcelona

aplega una trentena de grups, principalment els que fa més temps que funcionen i que tenen estructures més consolidades (es fa difícil integrar els més joves i petits). Cal tenir en compte que a Catalunya hi ha més d'un centenar de col·lectius i que pràcticament no hi ha associacions que integrin consum i producció. Ecoconsum no té persones contractades, sinó que es basa en el treball voluntari dels seus membres per mitjà de comissions i només reuneix consumidors.

Posteriorment, va sorgir un nou espai, amb el nom de La Repera, que tenia per objectiu ser un marc de trobada entre grups de consum/consumidors i productors. En la seva primera jornada, el 2008, hi van participar unes 110 persones, encara que amb el temps s'ha evidenciat la dificultat de mantenir un espai estable de coordinació entre consumidors i pagesos, més enllà de trobades anuals i d'una bona sistematització de dades i experiències.

+ info

Ecoconsum

www.ecoconsum.org

La Repera

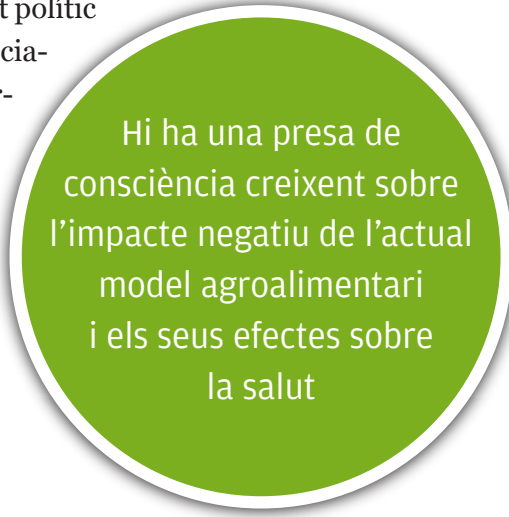
<http://repera.wordpress.com>

Perspectives i reptes

La multiplicació d'aquestes experiències planteja una sèrie d'oportunitats per desenvolupar un altre model de consum basat en l'àmbit local i que ens permeti recuperar el dret a decidir sobre allò que mengem. El gran repte és com es pot arribar a més gent, fer que aquestes experiències siguin viables, mantenir uns principis de ruptura amb l'actual model agroindustrial, vincular la producció, la distribució i el consum al territori i als circuits curts de comercialització i rebutjar els intents de cooptació i el màrqueting verd.

Les cooperatives i els grups de consum agroecològics han d'aliar-se amb d'altres actors socials afectats per l'actual model agroindustrial (camperols, treballadors, dones, ecologistes, ramaders, pescadors...), però alhora han d'anar més enllà i participar en espais amplis d'acció i debat polític per aconseguir un canvi global de paradigma. Aquestes iniciatives no han de quedar-se solament en el discurs de l'alternativa concreta, a petita escala, sinó que han d'inserir-se dins d'una estratègia general de transformació social.

La lògica capitalista que impera en l'actual model agrícola i alimentari és la mateixa que afecta d'altres àmbits de les nostres vides. Transformar aquest sistema agroalimentari implica un canvi radical de paradigma. La crisi múltiple del sistema capitalista en què estem immersos així ho evidencia. ●

Hi ha una presa de consciència creixent sobre l'impacte negatiu de l'actual model agroalimentari i els seus efectes sobre la salut

Decàleg del **decreixement**

Deu punts per **desintoxicar-se** del creixement i **reconnectar-se** a la **vida**

Per Stefano Puddu

Una premissa

El decreixement, més que una teoria nova, és un nom impactant per alertar de la necessitat d'un canvi. El que aporta, tal vegada, és una visió de conjunt, un espai de confluència, com una conca hidrogràfica extensa que recull idees i pràctiques "alternatives". El decreixement aplega coneixements i perspectives que són el llegat de moviments socials i tradicions culturals, espirituals i religioses diverses: el moviment de dones i, en general, els moviments d'emancipació; els moviments per la pau, els drets civils, la noviolència; el moviment ecologista, que treballa per la protecció i recuperació de la diversitat biològica i sociocultural, però també d'una visió integrada de la realitat i de la vida; els moviments alterglobalitzadors, que s'oposen a l'exportació a escala mundial d'una estructura de domini, que és a la vegada economicofinancera, tecnològica i mental.

Aquestes veus proposen un camí alternatiu per compartir el mosaic de diversitats i fer-ne una xarxa mundial, basada en l'equitat dels intercanvis i en la capacitat de cooperació davant dels reptes enormes que hauran d'afrontar les societats humanes en les properes dècades. Així, d'una banda, planteja la necessitat de sortir d'un conjunt d'addiccions que generen "deutes"; de l'altra, proposa restablir una sèrie de connexions i arrelaments, avui en perill, per tornar a alimentar la vida. Entremig s'obre un camí d'experimentació i síntesi creativa entre el vell i el nou, les tradicions i les innovacions, que no es pot resumir ni en deu ni en cent punts.

Desintoxicar-se

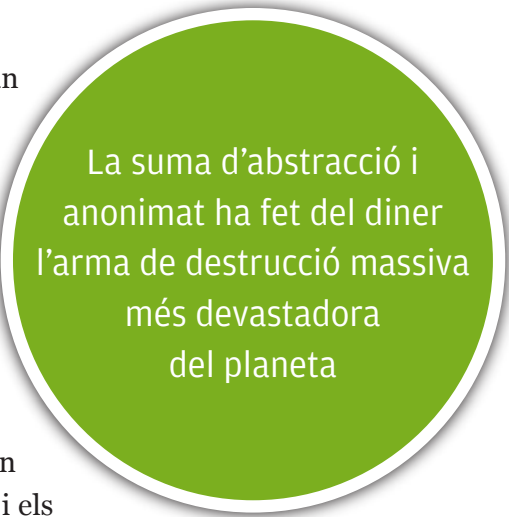
1. Sortir de l'addicció energètica

Una gran part de les societats humanes s'han tornat addictes, des de fa 150 anys, a una injecció elevada i creixent de recursos energètics, especialment

Stefano Puddu Crespellani, dissenyador i publicista, ha estat un dels impulsors del decreixement a Catalunya, on viu des de 1990. Llicenciat en pedagogia a Cagliari (Itàlia), s'ha format políticament en l'experiència dels moviments ecologista, pacifista i estudiantil a Sardenya. Ha participat en l'estudi "Propostes innovadores per repensar l'economia" (1993-1995), impulsat per EcoConcern i publicat per la Fundació Bofill.
<http://encaix.blogspot.com>
stefano@faino.com

d'origen fòssil, el principal dels quals és el petroli. Aquest és un capital energètic “estalviat” durant milers de milions d'anys de fotosíntesi, que ens hem mig gastat sense demanar permís a les generacions futures i que continuem utilitzant per bastir una societat cada cop més allunyada de la seva viabilitat ecològica. El canvi climàtic és el símptoma més contundent del contrasentit d'aquesta cultura de falsa abundància energètica, que genera un deute ecològic que hauran de pagar els nostres fills i néts. S'ha de posar fre a aquest abús, i fer passos decidits, des d'ara i progressivament, cap a un metabolisme social i tecnològic basat en la radiació solar —l'única energia que rebem de forma gratuïta— i els seus derivats (eòlica, hidràulica, biomasses, marees...). Cal promoure formes de generació distribuïda d'energia i polítiques d'estalvi, amb una revisió de totes les pràctiques *energívores* (transport, agricultura, etc.).

La suma d'abstracció i anonimats ha fet del diner l'arma de destrucció massiva més devastadora del planeta

2. Sortir de l'addicció financera

La desregulació de les finances ens ha fet viure els darrers quaranta anys en un estat poc menys que al·lucinatori. El miratge del diner fàcil ens ha fet perdre el món de vista. Molt pocs se n'han aprofitat i molts, moltíssims, n'han patit les conseqüències. La suma d'abstracció i anonimats ha fet del diner l'arma de destrucció massiva més devastadora del planeta. En poques dècades s'ha generat un deute astronòmic que ha col·lapsat el sistema i no sabem com i quan es podrà retornar. El poder del diner mou les palanques del poder sovint en formes ocultes i a través d'operacions delictives que no deixen rastre. L'activitat especulativa no afegeix valor sinó que augmenta preus i va recaptant sense esforç les rendes que altres persones han generat amb treball i enginy. Cal adoptar mesures, com la taxa Tobin o similars, que facin tributar la circulació del diner en el mercat per desincentivar les operacions purament especulatives. Cal recuperar per als bancs públics el monopoli de la creació de diner i limitar el mecanisme del multiplicador bancari que facilita l'expansió incontrolada del crèdit. Cal avançar cap a una moneda informativa i cap a un sistema econòmic i financer transparent.

3. Sortir de l'addicció productivista

L'activitat econòmica ha deixat en gran mesura d'estar orientada a satisfer necessitats fonamentals i concretes. L'engranatge productivista respon més aviat a la necessitat d'amortitzar despeses i generar dividendes per als accionistes. La carrera cap al creixement sembla ser l'únic camí per alimentar aquest mecanisme insaciable. El circuit producció-consum es va accelerant constantment, gràcies a la cultura d'un sol ús i a la política de l'obsolescència programada. Es genera alhora la necessitat d'ingressos proporcionats a la febre consumidora. L'addicció al consum es perllonga en l'addicció al treball, en la dependència del sou, que es fa fins i tot més perversa amb la difusió

d'activitats "autònomes", que en realitat es tradueixen en formes d'autoesclavatge encara més alienant. Repensar l'activitat productiva, les seves prioritats, el seus procediments, el cicle de vida dels productes, els criteris de distribució... són passos indispensables i urgents, igual que ho són el repartiment de les hores de treball, la participació dels treballadors a l'empresa o unes noves pautes en el consum de manufactures, el seu manteniment, reutilització, reparació i reciclatge.

4. Sortir de l'addicció informativa

L'imaginari ha estat i és l'última frontera d'un projecte de colonització planetària. La publicitat, els mitjans de comunicació i la indústria de l'entreteniment han tingut un paper fonamental per decantar les preferències del gran públic cap a la simplificació i superficialitat dels missatges. L'addicció a la notícia, és a dir, a "pastilles d'informació" de consum ràpid, mancades sovint de context i de profunditat temporal (ni antecedents, ni conseqüències), va paral·lela a la pèrdua de capacitat narrativa i sentit crític. Televisió, videojocs, imatges sense connexió que ocupen tot l'espai perceptiu, afavoreixen l'arribada d'una societat més "fluida", on es passa de l'individu a la massa sense passatges intermedis. Es generen hàbits de participació fictícia, bé perquè són directament virtuals, sense repercussió, bé perquè es redueixen a l'esquema de la competició bipolar, que banalitzava qualsevol motiu, fins i tot seriós, de conflicte. Cal reduir la dosi d'exposició a *inputs* informatius desconnectats de la vida real de cada persona. Cal afavorir l'exercici del sentit crític davant d'allò que ens ve de fora i que, amb promeses inversemblants, ens manipula. En especial, cal frenar l'omnipresència de la publicitat i trobar formes de reglamentació dels seus missatges.

La publicitat, els mitjans de comunicació i la indústria de l'entreteniment decanten les preferències del gran públic cap a la simplificació i superficialitat dels missatges

5. Sortir de l'addicció jeràrquica

Un model de domini es basa en els mites i en la retòrica de la independència, la superioritat i el control. La geopolítica mundial continua responent a aquesta lògica imperial, més o menys dissimulada, i no a la voluntat de gestionar en comú l'ús dels recursos i la solució dels problemes. Alimenta amb tots els mitjans una mena d'aspiració col·lectiva a lideratges forts i carismàtics, a "homes de la providència" que ens hagin de salvar dels desastres que justament aquesta ànsia de domini ha generat. I aquí és pertinent parlar d'homes, ja que aquest model té connotacions històricament masculines. La burocratització creixent de les societats i dels seus serveis principals (administració, salut, educació, justícia o representació política) visualitza una tendència general a la cessió de les pròpies capacitats i responsabilitats, i a la delegació d'una quota de poder personal. Se sembra la sospita, d'altra banda,

que voler participar en la política no és civisme sinó el símptoma d'una ambició personal, i ens fan creure que la lluita competitiva és obligada. Tots els racismes —per sexe, condició social, credo religiós o color de la pell— neixen d'aquesta cultura de la superioritat, incentivada per la majoria de cultures. Cal sortir d'aquest imaginari, d'aquest model mental “únic” i de les pràctiques que genera a totes les escales, grans i petites.

Reconnectar-se

6. Arrelar-se al territori

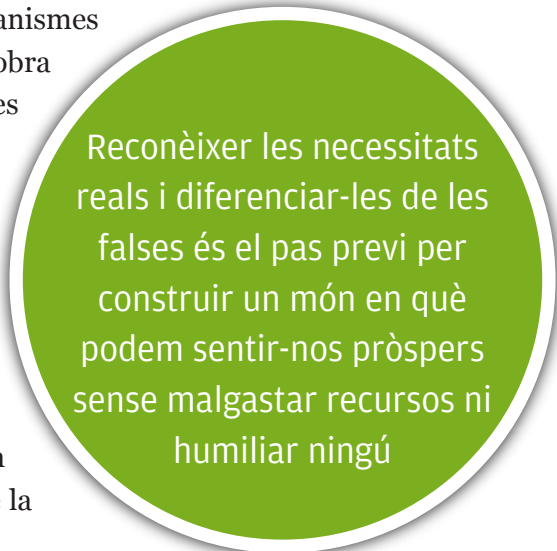
La relocalització és la primera gran opció per reconnectar-se a una forma de vida possible. Cal invertir la doble tendència d'urbanització accelerada d'una banda i despoblament del territori de l'altra. S'ha de construir una nova síntesi entre activitats primària, secundària i terciària basada en el territori i en un nou equilibri de distribució de la població. El territori ha de tornar a ser la font principal de la riquesa material i també identitària. Reconstruir el mosaic d'usos, aprofitar tant com es pugui l'activitat fotosintètica, redescobrir la biodiversitat local, les rotacions de cultius, les complementarietats múltiples entre activitats diverses...

7. Retrobar-se amb el propi temps vital

Caldria tenir molt clara la percepció que el temps no és simplement un contenidor anònim i abstracte, sinó també temps viscut i, com a tal, emanació de la persona, vinculat a la seva salut i etapes vitals. L'activitat dels individus s'inscriu en aquest marc, de manera que caldria repensar les formes socials de cessió del temps propi per garantir les tasques col·lectives i la sustentació personal i familiar. Una renda bàsica universal permet reconèixer un valor intrínsec al fet de ser persona i desvincular una part de la capacitat adquisitiva de l'activitat “assalariada”. El temps necessari per a la reproducció i el manteniment de la vida o la participació en els afers col·lectius rebria d'aquesta manera un ajut concret. També s'eviten els mecanismes perversos del mercat laboral, en què l'abundància de mà d'obra modifica a la baixa tant la remuneració del treball com les seves garanties.

8. Redescobrir la dimensió comunitària

L'acceleració dels darrers cinquanta anys ha liquidat estructures socials i formes de convivència molt antigues. L'ésser humà és un mamífer, per al qual la socialitat i la identificació en un grup té valor de supervivència. El fet d'haver substituït els béns “relacionals” amb el consum de béns materials no sempre ha comportat una millora de la

Reconèixer les necessitats
reals i diferenciar-les de les
falses és el pas previ per
construir un món en què
podem sentir-nos pròspers
sense malgastar recursos ni
humiliar ningú

nostra existència. El retrobament de la socialitat i dels béns que les persones poden intercanviar sense fer ús de diners és un pas important en la bona direcció. Un retorn a formes de propietat pública o comunitària del territori (referit a la nua propietat, amb possible usdefruit privat) permetria donar solidesa a experiències de moneda local en benefici de la comunitat per afavorir intercanvis dins d'una àrea geogràfica concreta. L'àmbit local també és propici a formes de democràcia més participada, amb un grau de consens i de coresponsabilitat sobre el futur col·lectiu més elevat.

9. Triar la sobrietat

Amb un plantejament més sobri, tots en tindríem prou per viure bé. Tornar a reconèixer les necessitats reals i diferenciar-les de les necessitats falses és el pas previ per construir un món en què podem sentir-nos pròspers sense malgastar recursos ni humiliar ningú. Cal connectar millor necessitats i consum, tant a l'hora de comprar com, també, de produir. Una altra prioritat és reorientar les prioritats productives cap a béns i serveis duradors, fàcils d'arreglar, de poc impacte, per a mercats com menys allunyats millor. Això serà més fàcil de fer si l'empresa es democratitza i permet que els treballadors s'impliquin més en les decisions, segons una lògica propera a la del cooperativisme.

10. Arrelar-se al sentit

Persones i comunitats tenen una altra necessitat fonamental: donar un sentit a la pròpia activitat i presència al món. L'autodestrucció col·lectiva no pot ser la resposta que buscàvem. Cal fer espai, redescobrir el silenci, la quietud, per imaginar un món possible on el diàleg, el fet de compartir, la simplicitat i la bellesa siguin la base per a un nou equilibri arrelat a la vida. ●

+ info

www.decreixement.net

www.crisisenergetica.org

“Tenim la **responsabilitat** de **no callar**”

per Lola Salado

Javier García Brea

(Guadalajara, 1952) és llicenciat en Ciències Polítiques i Sociologia per la Universitat Complutense de Madrid. Va ser diputat del PSOE al Congrés del 2000 al 2004 i director general de l'Institut per a la Diversificació i l'Estalvi de l'Energia (IDAE) entre 2004 i 2005, període en què es va aprovar el Pla de renovables (2005-2010) i el Pla d'acció E4 (2005-2007). Avui és director d'Energia d'Arnaiz Consultors i president de la Fundación Renovables.

www.fundacionrenovables.org

A Javier García Brea el titllen d'agitador de les renovables, però admet que es va guanyar aquest apel·latiu a pols amb el discurs sobre els perills de continuar depenent de les energies fòssils i l'aposta sense fissures per un canvi de model energètic sostingut en les renovables. Aquesta convicció l'ha dut fins a la presidència de la recentment constituïda Fundación Renovables, l'objectiu de la qual és, precisament, agitar les consciències de tothom, però sobretot de les administracions públiques, a qui responsabilitza de no entendre que el sector espanyol de les renovables, líder mundial en tecnologia, podria ser el motor de la recuperació econòmica.

Li molesta que el titllin d'agitador?

No, per a mi és un orgull. Crec que vivim en una època en què cal ser agitador; agitador en el sentit que ho exposa Tony Judt, autor d'*El món no se'n surt* (La Magrana), un llibre preciós, en què defensa la socialdemocràcia i ens diu que hem de trobar la manera de fer-nos sentir. Que ens escoltin sobretot aquells a qui paguem perquè gestionin els nostres afers. Aquest missatge de Tony Judt (mort l'agost passat), m'ha encantat. Quan m'han titllat d'agitador de les renovables, no han dit res dolent, segurament tot el contrari.

Com i amb quins objectius neix la Fundación Renovables?

Va néixer espontàniament el maig passat. Quiero Salvar el Mundo Haciendo Marketing ens va convidar a una sèrie d'experts a unes jornades de diàleg sobre l'energia. Durant aquells dos dies, vam arribar a diverses conclusions. Una és que les renovables hem perdut la batalla de la comunicació, sobretot durant aquest any amb l'ofensiva que hi ha hagut en contra seva des de tots els àmbits. Vam veure clara la necessitat de llançar una gran campanya de comunicació per conscienciar la societat sobre el valor de l'energia i de les energies renovables. Aquí només es parla del preu, ningú parla del valor. També ens vam plantejar què podíem fer. Diferenciant-nos clarament de les associacions professionals, que defensen els interessos de les empreses, vam veure que feia falta una entitat amb una visió més estratègica de l'energia i de les energies renovables i ens vam plantejar crear la fundació. La Fundación Renovables està constituïda per dotze fundadors i més de 150 socis protectors. Tots hi som a títol particular, no defensem els interessos de ningú, simplement ens representem a nosaltres mateixos.

Quines han estat les primeres accions?

Hem treballat en un ideari que és a la pàgina web i hem preparat la proposta de tres grans estudis sobre la democratització de l'energia, els costos de l'energia i la transmissió a tot el sistema educatiu del valor de l'energia i de les energies renovables. Per fer-los, demanarem la col·laboració i el patrocini d'empreses i institucions que vulguin ajudar-nos.

Al juny, vam elaborar una proposta de corresponsabilitat de tots els sectors energètics en el cost del canvi del model energètic, marcat per les directives europees i pels mateixos objectius de renovables. La realitat a dia d'avui és que només el sector elèctric està contribuint a la reducció d'emissions i al desenvolupament de les renovables. Els sectors tèrmics i el transport estan emetent CO₂ i consumint gas i petroli sense pagar per això, sense contribuir a la lluita contra el canvi climàtic ni a l'estalvi d'energia d'acord amb els objectius europeus. Aquesta proposta es va recollir a finals de juliol en el document de la Subcomissió de Planificació del Congrés, en la Comissió d'Indústria. No sabem si el Congrés es dignarà a aprovar la proposta, que per descomptat se-

ria el primer punt en què es fes cas a la fundació. Aquest és un tema que té molt a veure amb una cosa que és tabú a la Unió Europea: dur a la pràctica a través d'una fiscalitat ambiental el principi de qui contamina paga.

“A la Unió Europea és tabú dur a la pràctica a través d'una fiscalitat ambiental el principi de qui contamina paga”

Quina és la situació de la política energètica espanyola?

Aposta per les renovables?

Fa uns anys que la situació comença a ser insostenible per al sistema. La política dels governs del PP d'abaixar el rebut de la llum podia ser acceptable fins al 2004. Amb un petroli barat (fins al 2003 va estar per sota dels 20 dòlars) podies permetre't el luxe de tenir un rebut de llum barat i, fins i tot, rebaixar-lo. A partir de l'agost de 2004, quan el barril es posa a 40 dòlars i no deixa de pujar fins al 2008, que arriba als 145-150 dòlars, ja no. L'origen de la crisi financera és aquí. Quan el preu del barril està baix, el crèdit flueix amb tipus d'interès molt baixos, però si el petroli puja, els tipus d'interès també, el crèdit es restringeix i comencen els problemes.

Els governs espanyols no han tingut una visió de la política energètica estratègica i de llarg termini, sinó electoralista i de curt termini. Si vull que em votin he de reduir el rebut de la llum o no incrementar-lo. Quan puja tant el preu del petroli però el rebut de la llum incorpora com a molt l'IPC, els costos de generació es disparen. Aquí s'origina un dèficit de tarifa. Si el preu del barril ha pujat un 500% i el rebut de la llum ha caigut un 26%, el *gap* és impressionant. Però les renovables no en són les causants. És la falta d'una política estratègica d'energia a Espanya. Ara mateix hem vist que la mala regulació no només afecta les renovables, sinó també el gas i el carbó.

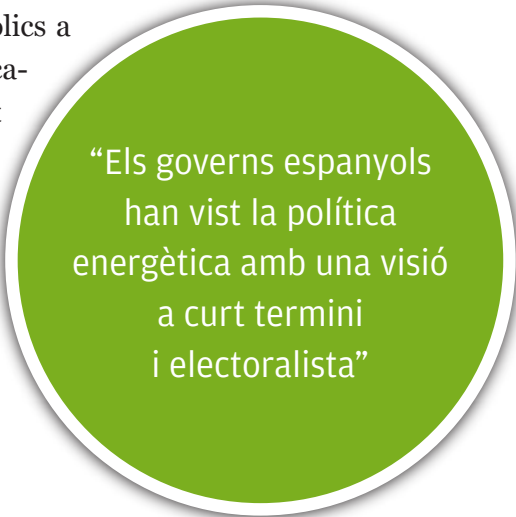
El sector atribueix el dèficit a les renovables i no a la pujada del cru?

Efectivament. Vull deixar ben clar que quan es va aprovar el sistema de dèficit de tarifa, les renovables no eren cap problema. És un acord que Rato [el ministre de d'Economia] va signar el 2003 amb les elèctriques perquè la llum no s'incrementés més d'un 2% interanual fins al 2010. En cas de pujar, el Govern els hi reconeixia com a dèficit, el banc els hi pagava i posteriorment es carregaria als consumidors en el rebut de la llum durant els 12-14 anys següents.

Però, què ha passat a Espanya? Del 2004 al 2008, les renovables van viure un *boom* fantàstic que ningú va preveure. El 2008 s'instal·len ja prop de 3.000 megawatts fotovoltaics, 16.000 megawatts eòlics, i de termosolar hi ha projectes per a gairebé 3.000 megawatts. Quan acabi el 2010, l'eòlica haurà arribat als 20.000 megawatts, la fotovoltaica s'haurà quedat en els 4.000 i la termosolar arribarà als dos mil i escaig. En aquests quatre anys, s'ha produït un *boom* no només de la indústria sinó també de la tecnologia, i Espanya ha

arribat a ser capdavantera mundial en renovables. I la tecnologia s'ha exportat i la indústria també ha sortit fora. Les principals empreses de renovables que treballen als Estats Units, França i Itàlia són espanyoles, i també estan presents a la Xina. Espanya ha liderat la tecnologia de renovables a tot el món. Repeteixo: ha liderat, avui ja no.

A partir de l'última crisi financera de 2008, es genera un problema de finançament del dèficit de tarifa. Dels 100 megawatts fotovoltaics del 2004 hem passat als més de 3.000 actuals, i dels 3.000 megawatts eòlics a 20.000, per la qual cosa el cost de la tarifa comença a ser significatiu, de 5.000-6.000 milions d'euros, que si ho afegeixes a aquest mecanisme del dèficit de tarifa, fruit que no es vol apujar el rebut de la llum per un criteri polític tot i que es disparin els costos del petroli, s'arriba a un cost acumulat de 16.000 milions d'euros, que la crisi financera agreuja. Als bancs ja no els serveix la garantia del govern i n'exigeixen l'aval. El 2009, un Reial decret va solucionar el problema per mitjà de l'aval de l'Estat i ara el Ministeri intenta treure a subhasta aquest dèficit perquè el comprin els bancs. Així estem.

“Els governs espanyols han vist la política energètica amb una visió a curt termini i electoralista”

Per què l'Estat espanyol deixa de ser líder en renovables?

Ara ho són la Xina i els Estats Units, però fins fa tres anys Espanya era capdavantera mundial no només en producció de renovables sinó, el que és més important, en tecnologia de renovables. Hem tingut la tecnologia solar més avançada del món sencer des de 1977 i era a la plataforma solar d'Almeria. Aquest *know how* s'està perdent. Per què? Amb les renovables s'estableix una política de suport, primer amb la Llei del sector elèctric el 1997 i després el 2004 amb el primer decret que inclou el sistema de primes que més bon resultat ha donat a la Unió Europea. I ara hi ha qui interpreta malament aquest suport i culpa les renovables del dèficit de tarifa.

Amb la crisi del 2008, succeeixen diverses coses i la més important és que Espanya ha passat de tenir una situació equilibrada —es generava la mateixa electricitat que es consumia— a una situació en la qual sobra generació. És a dir, sobra energia. I quan sobra generació el que passa és que les renovables entren amb caràcter preferent en el sistema i en treuen el gas (la major part dels cicles combinats estan funcionant molt per sota de la seva rendibilitat i estan perdent diners). Les grans companyies energètiques que principalment han invertit en cicles combinats i en desenvolupament de gas comencen a queixar-se i a responsabilitzar-ne les renovables. Aquí s'inicia la situació actual. Diuen que cal aturar les renovables per deixar quota al gas, i a sobre sorgeix el tema del carbó. És curiós, s'han perdut com deu vegades més llocs de treball en el sector de les renovables que en el del carbó. No obstant això, el carbó ha aconseguit que el govern li aprovi ajudes que van contra

corrent, com ha declarat el director de l'Agència Internacional de l'Energia. A Espanya se'ns obliga a consumir carbó i gas per Reial decret. El gas que s'ha comprat a Algèria, es consumeixi o no, cal pagar-lo.

Jo sóc dels que penso que cal triar. ¿Volem una economia sostenible i un sistema energètic sostenible que no emeti CO₂ i que consumeixi renovables o volem un sistema energètic i una economia que continuï depenent dels combustibles fòssils? És el gran dilema de l'Estat espanyol i de l'economia mundial.

Com és el model energètic espanyol amb relació a Europa?

L'Estat espanyol té un dels nivells més alts d'intensitat energètica de la Unió Europea; per produir una unitat de PIB consumim un 20% més d'energia que França, Alemanya o el Regne Unit. Si mirem com han evolucionat les ràtios de dependència, emissió i intensitat energètica, resulta que només han millorat quan ha arribat la crisi econòmica. En les dues últimes dècades, totes aquestes ràtios han anat empitjorant, érem una economia que cada cop consumia més energia, que augmentava les seves emissions i la seva dependència energètica. Les polítiques energètiques de les últimes dècades no han solucionat aquests problemes, sinó que els han agreujat.

Amb la crisi econòmica hem millorat en intensitat energètica. El que ha passat és que la pèrdua de PIB ha produït un decreixement de la demanda energètica en un 3-4%, i això ha millorat les altres ràtios de renovables, d'eficiència energètica i d'intensitat. S'hauria d'aprofitar la crisi per millorar. Sortir-ne amb nous hàbits de consum i una nova cultura energètica. Però fins al dia d'avui s'està desaprofitant.

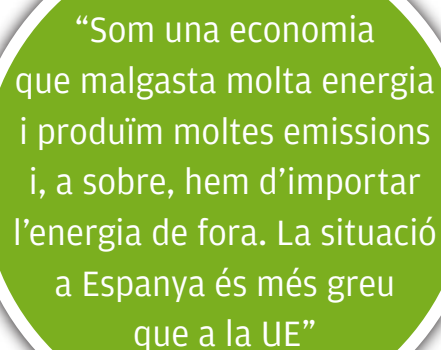
El març de 2007, el Consell Europeu va aprovar a Brussel·les un acord fonamental i va establir per primera vegada els objectius per al 2020 d'un 20% d'estalvi d'emissions de CO₂, un 20% d'estalvi d'energia i un objectiu de consum final de renovables del 20% a tota la Unió Europea, amb la visió clara que Europa ha d'anar cap a una economia que depengui menys dels combustibles fòssils, amb un impuls de les energies renovables, i amb un marc regulador estable que doni seguretat als inversors. I per què decideix aquesta estratègia i no una altra? Molt senzill. Europa té una dependència energètica tremenda del gas rus, del petroli del Pròxim Orient... No tenim garantida la seguretat del proveïment, amb la qual cosa cal anar a fonts autòctones, i les més importants són les renovables. Europa també és conscient que les emissions de CO₂ no es poden continuar incrementant, que la temperatura del planeta no ha de pujar més de dos graus en els pròxims cinquanta anys. L'única manera d'aconseguir-ho és reduint les emissions del sector energètic i aquestes emissions es produeixen perquè depenen principalment de combustibles fòssils, petroli, gas i carbó.

A Espanya la situació encara és més greu. El nivell de dependència energètica de l'economia espanyola és molt superior a la mitjana europea; si Europa importa un 50% de les seves necessitats energètiques, nosaltres un 80%, fins i tot més. Però Espanya, a més, és un dels països més allunyats dels compromisos de Kyoto. Tenia com a objectiu que les emissions no creïessin més d'un 15% sobre el que s'emetia el 1990 i fins fa dos anys l'increment era superior al 50%. Últimament s'han reduït per la crisi, però continuem estant molt lluny de complir Kyoto. En tercer lloc, Espanya té una intensitat energètica un 20% superior a la mitjana europea. Som una economia que malgasta molta energia, produïm moltes emissions i a sobre hem d'importar l'energia de fora. La situació a Espanya és més greu que a la Unió Europea; la nostra política energètica ha d'abordar com resol aquests tres grans dèficits de l'economia.

Com es pot resoldre la dependència energètica?

La dependència energètica només es resol amb les renovables, és l'única font autòctona que tenim; és més, tenim un 35% més d'irradiació solar que la resta d'Europa. L'energia solar i la resta de renovables haurien de ser capdavanteres. Tenim grans emplaçaments per a l'energia eòlica, grans recursos naturals de sol, vent i aigua per a la generació hidràulica; ara s'estan descobrint els enormes recursos geotèrmics que té aquest país per fer una altra renovable, la geotèrmia.

En la mesura que consumeixes més energia d'origen autòcton redueixes les importacions energètiques de gas i de petroli, i les seves emissions de CO₂, però no només es tracta d'estalviar energia, sinó que l'ús sigui més eficient. I això se centra fonamentalment en dos sectors, l'habitatge i el transport, és a dir, en la construcció i l'urbanisme i el transport sostenibles. La solar tèrmica de baixa temperatura, la biomassa, la minieòlica, la fotovoltaica, els biocarburants, la minihidràulica, la geotèrmia són energies renovables que s'han d'incorporar a l'urbanisme, a la nova edificació i a la rehabilitació per reduir emissions, estalviar energia i tenir un ús més eficient de l'energia. Tot està escrit en les directives europees d'eficiència energètica d'edificis, que va publicar la UE el juny passat. La Unió Europea està caminant en aquesta direcció.

“Som una economia que malgasta molta energia i produïm moltes emissions i, a sobre, hem d'importar l'energia de fora. La situació a Espanya és més greu que a la UE”

Si el govern va contra corrent, el canvi vindrà des de baix, des dels ciutadans?

Qui ha de donar el primer pas són les administracions públiques, i el gran problema del canvi de model energètic a Espanya és que no donen exemple. Sense anar més lluny, les directives europees sobre energia s'han transposat tradicionalment amb un retard de quatre anys. Quan es va voler transposar

l'anterior directiva d'eficiència energètica d'edificis ja havia passat el *boom* immobiliari. Es van fer milions d'habitatges sense cap criteri d'eficiència energètica, ni d'estalvi d'energia, ni de reducció d'emissions de CO₂. Ha estat un *boom* ineficient energèticament.

En aquesta situació, com pots exigir al consumidor final, a cadascun de nosaltres, que estalviem energia si veus que el teu ajuntament, la teva comunitat autònoma o l'Estat malgasten energia? Com et poden demanar criteris d'eficiència energètica a casa teva, si al ministeri no els tenen en compte? L'alcalde de Madrid va gastar 400.000 euros en un espectacle de llum i so per inaugurar la nova seu de La Cibeles. En vint minuts!

Ara en la il·luminació de Nadal ja es fan servir criteris d'estalvi energètic, amb bombetes de baix consum. Però això és recent... fins a l'arribada de la crisi, hem estat malgastant energia per tot arreu. I aquesta és una cultura que s'ha anat estenent. A qui et ven la llum, li interessa facturar com més millor. Hem de passar d'una cultura de malbaratament i gran consum d'energia a una cultura d'estalvi i valor del consum de l'energia. Evidentment, això no es pot fer sense el suport de les administracions públiques i de les companyies distribuïdores.

Què podem fer els ciutadans? Estem a temps d'afrontar la situació?

El que deia Tony Judt, tenim la responsabilitat de no callar. De dir el que pensem i d'exigir que se'ns escolti. Ara mateix ens enfrontem a poders mediàtics i econòmics molt superiors a nosaltres, però cal dir que aquestes polítiques i poders econòmics s'estan carregant el planeta; que estan apostant per energies que no tenen futur. I el futur està en la sostenibilitat. I sostenibilitat és consumir menys del que li prenem al planeta.

Crec que estem a temps d'afrontar-ho, però ja estem vivint fenòmens climàtics estranys i extrems. El que cal fer és administrar els recursos del planeta. El Sol seguirà més de 7.000 milions d'anys. Quina altra energia ens ofereix el mateix? La fotovoltaica és la que té més futur perquè el recurs és inesgotable.

Les renovables podrien provocar una revolució industrial a l'Estat espanyol?

Totalment. Les renovables han donat una lliçó d'avantguarda en desenvolupament tecnològic, investigació i innovació constant. Haurien d'haver estat un dels instruments fonamentals per al canvi de patró de l'economia espanyola. Quan parlem de canvi de patró, és canvi d'especialització productiva de la nostra economia. Si la nostra economia s'ha centrat en la construcció, cal buscar nous sectors d'activitat amb més futur i, sobretot, amb més valor afegit que no calgui comprar a l'exterior.

“Les renovables han donat una lliçó d'avantguarda i són el sector ideal per canviar l'especialització productiva de la nostra economia”

Les renovables són el sector ideal per canviar l'especialització productiva de la nostra economia. I això que és així d'evident, no s'ha vist al Ministeri d'Indústria. Només veuen les renovables com un cost i no com un benefici, a causa de la mirada a curt termini. Cal mirar cap a la pròxima dècada, i és una oportunitat que s'està perdent. El govern ha decidit frenar les renovables. El gas pressiona i mana molt. Els miners fan vagues... Les renovables som més febles, no tenim un sector madur. ●

Projecte nutricional a Ibo

per Maria Eugènia Vilella

Prop de la meitat de les morts de nens menors de cinc anys de Moçambic estan directament relacionades amb la malnutrició, un dels principals problemes de salut d'aquest país, que es considera un dels més pobres del món. La Fundació Ibo ha posat en marxa a l'illa del mateix nom un centre de suport nutricional amb l'objectiu de millorar la dieta i la qualitat de vida de la població.

Ibo és una de les illes més grans de les 32 que formen l'arxipèlag de les Querimba, que s'estén en paral·lel a la costa de la província de Cabo Delgado, a Moçambic. L'illa té una superfície d'uns 40 km² i es divideix en quatre barris. La majoria de la població és de religió musulmana i la llengua vehicular és el mwani.

A Ibo s'hi pot arribar per aire, ja que té una petita pista d'aviació; per mar, a partir de Pemba, o per terra i mar, viatjant des de Pemba a Tandacnhangue i des d'allà amb

un petit vaixell fins a l'illa. A causa de la seva localització geogràfica, abans de l'època colonial ja era una illa singular, on s'encreuaven cultures i influències d'Àfrica, de l'islam i de l'Índia. Ibo va ser entre els segles XVI i XIX un dels ports comercials més importants de la zona i un dels centres principals de comerç d'esclaus, or i ivori. Fruit de la seva importància comercial, cultural i administrativa, té un patrimoni històric de gran singularitat i valor.

Si a mitjan segle XIX, la població d'Ibo era de 5.390 habitants, actualment viuen a l'illa poc més de 4.000 persones, que es dediquen principalment a l'agricultura i la pesca de subsistència i a una incipient activitat turística. Un 40% del total tenen menys de 14 anys.

Maria Eugènia Vilella és consultora del màster de Salut i Nutrició de la Universitat Oberta de Catalunya. Nutricionista especialitzada en països en vies de desenvolupament, col·labora des de fa tres anys amb la Fundació Ibo en un projecte nutricional a Moçambic.
mevilella@gmail.com

La Fundació Ibo es va crear fa cinc anys amb l'objectiu de promoure el desenvolupament econòmic i social autosostenible, a mitjà i llarg termini, de l'illa. Per això, ha posat en marxa una estratègia que es basa a potenciar els recursos de l'illa, integrar la població local en aquest procés i garantir una gestió responsable dels recursos naturals.

Actualment, hi du a terme divuit projectes, l'objectiu dels quals són fomentar l'educació, millorar la salut maternoinfantil i crear llocs de treball. Les activitats de la fundació se centren en quatre grans àrees: activitats econòmiques, turisme sostenible, formació i desenvolupament social i infraestructures bàsiques.

El centre de suport nutricional d'Ibo atén menors amb desnutrició moderada durant un període d'un mes i mig.

El projecte per crear un centre de suport nutricional (*o centre de apoio nutricional d'Ibo, CANI*) va esdevenir una prioritat fa tres anys, a petició de la mateixa societat de l'illa. Ibo té un centre de salut bàsic en què es tracten les malalties més corrents però no es fan ni tractaments específics ni operacions. Es va estudiar la viabilitat del projecte, per al qual l'administració local va cedir un edifici en runes.

El projecte es va dividir en tres fases. A la primera, es va rehabilitar l'edifici, mantenint la construcció i els materials de l'època colonial. Alhora, una metgessa moçambiquesa i jo mateixa vam engegar plegades un estudi de dades basals per veure la prevalença real de desnutrició a l'àrea. Un cop es van percebre prevalences de desnutrició prou importants per obrir el centre —un 13% de desnutrició moderada—, va arrencar la segona fase, en què es van cer-

car persones formades i actives per treballar-hi. La recerca de recursos humans va ser una tasca difícil, ja que gran part de la població és analfabeta o no està formada. Per això, el component formatiu d'aquesta fase va ser molt important i es va centrar en àmbits diferents, com l'educació nutricional, la recollida d'informació, la infermeria o les bones pràctiques a la cuina, entre d'altres. La tercera fase s'ha centrat exclusivament en el disseny i l'obertura del centre. Les tasques principals han estat sensibilitzar tota la població d'Ibo, fer una formació continuada, constituir l'equip directiu del centre i desenvolupar les activitats.

El projecte es va fer realitat el 30 de març de 2010, quan es va inaugurar el centre amb la presència del governador de Cabo Delgado, l'administradora d'Ibo i responsables del Ministeri de Salut de Moçambic, entre d'altres. L'objectiu principal del CANI és millorar l'estat nutricional dels menors de cinc anys per mitjà de tres activitats principals: atendre els nens i nenes que tinguin una desnutrició moderada, educar les seves mares o tutors i recollir informació sobre salut, seguretat alimentària, nutrició i malaltia de tota la comunitat. Les dades serveixen per poder millorar la realitat social, nutricional i maternoinfantil d'Ibo, i així poder redreçar millor les activitats presents i futures del centre.

El centre de suport nutricional atén uns 38 beneficiaris de mitjana cada mes i mig, període durant el qual els nens recuperen el seu estat nutricional i les mares o tutors reben una formació especialitzada

A la fotografia de l'esquerra, les mares i tutors reben formació especialitzada en nutrició. A la dreta, un grup de mares i nens que han rebut l'alta del centre.

El centre atén uns 38 beneficiaris de mitjana cada mes i mig, període durant el qual els nens recuperen el seu estat nutricional i les seves mares o tutors reben una formació especialitzada en nutrició. Un cop donats d'alta, se'ls fa un seguiment exhaustiu durant tres mesos, tant a casa com al centre. La intervenció nutricional es fa tota amb ingredients locals, per enfortir els aliments autòctons. La dieta més extensa a Ibo són l'arròs i els productes derivats del mar, aquests últims en cas que la família tingui una xarxa o una embarcació, si no, es redueixen als que es poden recollir a la costa, com els pops o les petxines. Aquest projecte és una realitat gràcies a nou persones d'Ibo: una infermera, una responsable d'higiene, dos guardes, una assistent, dos cuiners i dos supervisors. La idea és que en un futur el centre sigui autònom i s'integri en el sistema de salut moçambiquès. ●

+ info

www.fundacionibo.org

La claveguera del planeta

per Albert López i Gemma González

El 2010 és l'any de la biodiversitat... i d'altres interessos. Segons els experts, entre 10.000 i 50.000 espècies desapareixen cada any, moltes abans de ser catalogades. Amb tot, la CITES ha rebutjat prohibir el comerç de tonyina vermella i el govern espanyol ha exclòs la posidònia de la llista d'espècies vulnerables.

No fa gaires dècades caçàvem balenes, abocàvem metalls pesants i veïns als rius, talàvem boscos sencers per construir una urbanització o agafàvem el cotxe per anar a comprar el diari. El planeta es considerava una font inesgotable de recursos o una deixalleria on llençar-hi de tot.

Uns quants visionaris, però, alçaven les veus per advertir-nos que no podíem continuar així. El Club de Roma i científics de l'Institut de Tecnologia de Massachusetts com Margaret Meadows ens alertaven del perill de continuar creixent i consumint d'aquella manera en el llibre *Els límits del creixement*. No se'ls va escoltar gaire, almenys el gruix de la població mundial. Continuar consumint equivalia a creixement econòmic, per tant riquesa, *ergo* benestar.

De mica en mica, les veus dels científics van pujar de to i van alertar de coses com el perill de contraure càncer de pell per culpa del forat de la capa d'ozó, a l'Antàrtida. Allò sí que feia por. Els aerosols, culpables del desastre, van ser posats a la picota. Va començar l'era de les anomenades *pors ambientals*. Sembla que no podem fer cas dea

Albert López i Larrosa i Gemma González i Potrony són cofundadors del Projecte NINAM, una plataforma d'estudi dels cetacis i els ocells marins de la zona del cap de Creus / golf de Roses. Des de l'any 2005, el Projecte NINAM s'ha consolidat com un model de turisme científic que combina la recerca a mar obert amb l'ecoturisme. www.projecteninam.org albert@projecteninam.org gemma@projecteninam.org

les recomanacions si no hi ha un perill amagat al darrere. La culminació del procés la tenim, entre d'altres, en *Una veritat incòmode*, la visió catastrofista i apocalíptica d'Al Gore però que almenys va moure alguna cosa.

Cimera rere cimera, els països decidien les aportacions al medi ambient en forma de quotes de reducció de les emissions de diòxid de carboni per apaivagar el canvi climàtic, l'assot actual del planeta. Compren i venen quotes com si de catifes màgiques es tractés. Però ja podem estar tranquils: els Estats Units, la Xina i Europa van signar a Copenhaguen la reducció del 15 al 20% de les emissions de gasos amb efecte hivernacle el 2020 amb relació als nivells de 1990.

Els països compren i venen quotes de reducció d'emissions de diòxid de carboni com si de catifes màgiques es tractés

Enmig de tot plegat, organitzacions com la Unió Internacional per a la Conservació de la Naturalesa (UICN) van anunciar que l'any 2010 seria la data límit per aturar la pèrdua de biodiversitat i el van declarar l'Any Internacional de la Biodiversitat. La minva de certes espècies, sobretot les comercials o les afectades per explotacions, com ara la tala de boscos, podria arribar a significar la pèrdua definitiva de moltes altres, amb el desgavell ecològic i econòmic que això comportaria. Tots els països hi van estar d'acord, és un bon "maquillatge" per aconseguir "vots verds". Però ningú podia predir, fa quatre anys, que el mercat financer duria el món occidental gairebé a la ruïna, faria trontollar les borses d'arreu i crearia un clima d'inseguretat econòmica general.

Mentrestant, i com qui no vol fer massa soroll, la Convenció sobre el Comerç Internacional d'Espècies Amenaçades, coneguda com a CITES,

encarregada de vetllar per la preservació de la biodiversitat al planeta, es va reunir el mes de març passat a Qatar i va excloure, a petició del Japó i altres països interessats, la tonyina vermella, set espècies de tauró i trenta-set de corall, entre d'altres, de la prohibició de captura i comerç. En altres paraules, diuen que no hi ha dades prou fiables per determinar-ne la prohibició, no féssim davallar la malmesa economia mundial!

Paral·lelament, el govern espanyol ha exclòs dues espècies de posidònia de la llista de vulnerables del seu *Catálogo español de especies amenazadas*. És curiós que ho faci just quan s'aprova la construcció de grans ports esportius a les Canàries, en àrees de gran expansió de les esmentades espècies.

La posidònia és una planta marina, no una alga, llar de molts animals marins, on fresen invertebrats i peixos importants, tant per als ecosistemes com per a les economies locals. També serveix de suport per a la sorra i ajuda a mantenir les platges. Les principals amenaces de la posidònia són les àncores dels vaixells d'esbarjo i la construcció de dics i ports que canviïn la dinàmica de la sorra i els sediments marins.

Però la tonyina és molt important per al senyor Mitsubishi, que en té el 60% dels estocs congelats del Japó, i és un bé que cotitza a borsa, i per a l'emergent economia xinesa, que no podria viure sense la deliciosa sopa d'aleta de tauró ni els seus pescadors furtius. I l'economia local canària creu que invertir en iots i estacions nàutiques és més important que preservar un entorn natural, que atrau anualment milions d'ecoturistes.

Què ens està passant! És que som incapaços d'aprendre? Si parlo en primera persona, és pel convenciment que la culpa rau en tots nosaltres. No hi ha ningú més amunt que tiba els fils i que ens fa anar com titelles, almenys no de la manera que ho imaginem. És freqüent referir-se a "ells" quan parlem dels caps d'una empresa, dels dignataris d'una nació o dels consells d'administració d'una corporació multinacio-

La tonyina és molt important per al senyor Mitsubishi, que en té el 60% dels estocs congelats del Japó, i és un bé que cotitza a borsa

nal. No creiem que nosaltres mateixos en formem part, com si fóssim éssers aliens a la societat.

En l'article "Quan els conservacionistes del peix espasa mengen peix espasa", el zoòleg Giovanni Bearzi ens parla de la responsabilitat que tenim cadascú de nosaltres quan prediquem una cosa i en fem una altra. Què pensaríeu d'un professor universitari que arriba a classe en un quatre per quatre nou per parlar sobre els efectes del diòxid de carboni i el canvi climàtic? Quin efecte tindria sobre els estudiants? Si en comptes d'això, arribés al campus en bicicleta, ¿no ensenyaria més amb aquest petit gest que en un trimestre de classe? Gandhi va ser capaç de canviar tot un país, colonitzat per la que llavors era la primera potència mundial, la Gran Bretanya, només fent allò que deia. Ell ens va deixar la cèlebre frase: "Sigues el canvi que vols veure en el món".

Per a bé o per a mal, nosaltres configurem la nostra societat, no ho podem eludir. I és aquesta societat la que ens duu cap a un cantó o cap a l'altre. Si hem deixat que els diners siguin el nou Déu, és perquè nosaltres els venerem. Mòbil nou cada quatre mesos, cotxe nou cada dos anys, segona residència o vacances al Carib, televisió de plasma, sobretot, TDT, reproductors musicals portàtils d'última generació, i un llarg etcètera de productes i serveis sense els quals no podríem viure, al nostre món almenys.

Ningú es pregunta on va tot el que llencem. La bateria del mòbil vell, el mateix mòbil després de dos mesos dins d'un calaix, la televisió espatllada, etc., etc. Això sí, som capaços de sortir al carrer i manifestar-nos si posen un abocador al nostre municipi, o fins i tot per denunciar el gran vessament de petroli al golf de Mèxic.

Quan naveguem pel cap de Creus, cercant cetacis, ocells marins o tortugues babaues, anotem tot el que veiem, quan, on, en quines condicions, etc. Ens dol dir-ho, però el valor més alt de la gràfica és per a les bosses de plàstic, les llaunes i els envasos.

El mar, úter de tots els éssers vius, sembla condemnat a ser la claveguera del planeta i el gran oblidat. Podem llegir això i no fer res, o podem ser el canvi que volem per al món. Nosaltres triem. ●

Ningú es pregunta on va tot el que llencem, però som capaços de sortir al carrer i manifestar-nos si posen un abocador al nostre municipi

EL CAMPUS PER LA PAU RECOMANA

http://www.uoc.edu/masters/cat/web/sistemes_alimentaris_cultura_societat/sistemes_alimentaris_cultura_societat/

L'Institut Internacional de Postgrau de la UOC t'ofereix el màster (en anglès) d'Alimentació, societat i governança alimentària internacional i també les seves especialitzacions.
INFORMA-TE'N AQUÍ!

www.gaiaeducation.org

Gaia Education y el Campus para la Paz y la Solidaridad, de la Universitat Oberta de Catalunya, UOC, presentan

Curso Virtual Gaiaeducation de Diseño para la Sostenibilidad

Este curso virtual está basado en los cuatro pilares básicos del Curso de Diseño de Ecoaldeas, EDE: las dimensiones **social**, **económica**, **ecológica** y **visión del mundo**, de la sostenibilidad. Se trata de un curso que hace uso de toda la experiencia y saber acumulados en la red formada por algunas de las ecoaldeas y comunidades más exitosas del planeta.

Octubre 2010–Junio 2011

Dirigido a:

- Estudiantes con interés por el diseño sostenible
- Educadores que quieran aprender nuevas habilidades y perspectivas
- Planificadores y diseñadores de comunidades
- Miembros de organizaciones no gubernamentales
- Profesionales de la planificación urbana, rural y regional
- Líderes comunitarios, tanto en ecoaldeas, como en cualquier comunidad rural o urbana
- Profesionales de la arquitectura, la construcción y la ingeniería
- Investigadores y diseñadores de la permacultura y agricultura ecológica
- Expertos en energías renovables
- Empresarios interesados en la responsabilidad social y ambiental y en el desarrollo ético y sostenible

¡Aprende a diseñar con expertos de los mejores centros de investigación y desarrollo de formas de vida de bajo im-pacto en emisiones de carbono!

Para más información visitar: www.gaiaeducation.net o escribir a: virtualede@gaiaeducation.net

<http://journal-of-conflictology.uoc.edu>

www.albeabcn.com

The Albea bcn logo is on the left, featuring the word "albea" in green and black, "bcn" in green, and the tagline "cultura de empresa sostenible" below. To the right is a large black and white QR code. Below the logo, the text reads: "Consultoría RSE", "Agencia de Comunicación", and "www.albeabcn.com".

www.fundacionrenovables.org

A banner for Fundación Energías Renovables. On the left is the logo "fer" in grey, "fundación energías renovables" below it, and a colorful circular graphic. The right side shows a collage of wind turbines in a landscape. At the bottom right, there is a search bar with the text "buscar..." and a "Buscar" button.

El Campus per la Pau recomana

EcoUniversitat | núm. 2 (tardor 2010) | <http://ecouniversitat.uoc.edu> | ISSN 2013-7974 | **Campus per la Pau de la Universitat Oberta de Catalunya**

JA HA SORTIT!!!

BON REGAL DE NADAL!

**PREU
D'OFERTA
18€**

Ja està editada la Guia de Cetacis del Cap de Creus.

El resultat de sis campanyes, 23.000 milles i infinites hores compartides amb alguns i algunes de vosaltres a bord del Dzul Haà.

De moment no estarà a les llibreries, per tant **SI EN VOLS UNA CÒPIA NO ESPERIS!!!!**

Calendari PRESENTACIONS:
12-Desembre: Vilajuïga
20-Desembre: BARCELONA
La PEDRERA de CatalunyaCaixa!!
19-Desembre: Roses

**176 PÀGINES
DIBUIXOS: TONI LLOBET
FOTOS: GEMMA GONZÀLEZ
TINTES DE SOJA. PAPER ECOLÒGIC**

TINDRÀS UNA CÒPIA DEDICADA i **UN VAL DEL 10% DE DESCOMPTE PER A UNA EXPEDICIÓ** de la propera **CAMPANYA 2011** de control de dofins i balenes a bord del DZUL HAÀ.

Confirma'ns l'assistència i RESERVA la teva còpia, o més, i ajudaràs un altre cop Projecte NINAM a seguir endavant: albert@projecteninam.org

NO ESPERIS A LA SEGONA EDICIÓ!!!!

GRÀCIES!

**IV Jornades Literàries
Una Sola Terra**

**EL PENSAMENT ECOLOGISTA
EN EL
PERIODISME I LA LITERATURA**

1, 2 i 3 de desembre de 2010

Ateneu Barcelonès
Sala Verdaguer
C/ Canuda, 6
Barcelona

ENTRADA LLIURE

INFORMACIÓ:
ASSOCIACIÓ UNA SOLA TERRA
a.unasolaterra@gmail.com
www.unasolaterra.org

ORGANITZA:

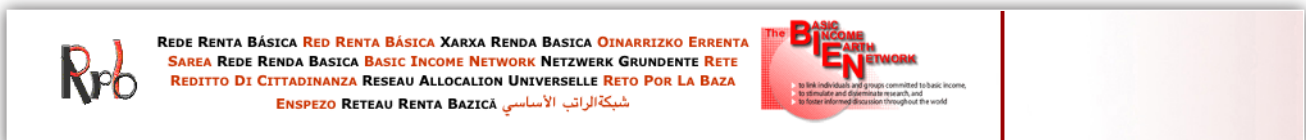

AMB EL SUPORT DE:

Generalitat de Catalunya
Institució de les Lletres Catalanes

Ateneu Barcelonès
**ABCDEFGHIJK
LMNOPQRSTU
VWXYZ**

**REDE RENTA BÁSICA RED RENTA BÁSICA XARXA RENDA BASICA OINARRIZKO ERRENTA
SAREA REDE RENDA BASICA BASIC INCOME NETWORK NETZWERK GRUNDENTE RETE
REDITTO DI CITTADINANZA RESEAU ALLOCALION UNIVERSELLE RETO POR LA BAZA
ENSPEZO RETEAU RENTA BAZICآ شبكة الراتب الأساسي**

The Basic Income Network

- to link individuals and groups committed to basic income,
- to stimulate and disseminate research, and
- to foster informed discussion throughout the world

inicio
 comité de redacción
 consejo editorial
 contactar
 lista de correo
 suscribirse
 donaciones
 puntos de venta

En distribución **el número 07** de **septiembre 2010**.

Si deseas obtenerlo, te lo podemos enviar por correo postal, previa **suscripción**, o mirar en los **puntos de venta...**

[para suscribirse...](#)

presentación | presentation
 editorial [↗](#)
 artículos en web [↗](#)
 agenda [↗](#)
 enlaces [↗](#)

números publicados
 próximo número

sumarios de revista impresa

número 07 septiembre 2010 publicado en papel

Ensayos n.º 07 septiembre 2010
La UE y Zapatero se superan, o cuando los locos son los lazarillos de los ciegos
 · Antoni Domènech · Alejandro Nadal · Gustavo Buster · Daniel Raventós
 | Reino de España | Derecho del trabajo | Capitalismo contemporáneo |

III Congrés del Tercer Sector Social

Sumem valors, construïm futur
 dijous 24 i divendres 25 de març 2011
 CCIB - Centre de Convencions Internacional de Barcelona (Fòrum)

organitza

informació

programa

participació

inscripcions

premsa

[català](#)
castellano
english

Sumem valors, construïm futur

S'obren les inscripcions

La Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya ja ha obert les inscripcions per al **III Congrés del Tercer Sector Social**, que tindrà lloc el 24 i 25 de març de 2011 al Centre de Convencions Internacional de Barcelona. Després de l'èxit dels anteriors congressos de 2007 i 2009, aquest III Congrés suposarà un nou pas en l'objectiu d'enfortir la nostra identitat, els nostres valors i la nostra contribució a la construcció d'un futur amb més drets socials.

inscripcions

Fes la teva inscripció al III Congrés del Tercer Sector Social [aquí](#)

sol·licita un estand

El Congrés comptarà amb una Mostra d'entitats i proveïdors. La Mostra vol ser un espai dinàmic, de participació i coneixença mútua.

[Més informació](#)

[català](#)
castellano
english

<http://www.resurgence.org/>

at the heart of earth, art and spirit
Resurgence

Email address Password What is log in? Sitemap | Contact

Search:

Home Magazine Education Satish Kumar Take Part Membership Shop

would you like to make a donation? *giftaid it*

EVENTS
Tagore Festival

CLIMATE CHANGE
Reforestation Report

RESURGENCE GROUPS

CLASSIFIED ADS

FREE COPY

MY RESURGENCE

BLOGS
The Language of Nature
December

About Resurgence
The Resurgence Trust publishes Resurgence magazine to promote ecological sustainability, social justice and spiritual values. Read our vision statement

Welcome to Resurgence - a magazine for people who care about the environment, love reading, enjoy new ideas and are looking for inspiration on sustainable living.

LEADERSHIP

 How does leadership serve our planet and our society? In our special issue on Leadership, Guest Editor Sharon Turnbull explains why the time is ripe for 'good' leadership and why we need leadership that facilitates the many quiet acts of stewardship needed to safeguard our world for future generations.

Feature articles look at what it means to be a 'good' leader — from encouraging potential in others, to using the right language. We celebrate the achievements of leaders in the world today, and look at the inspiration and motivation that drives them.

Regular features include Caspar Walsh's column on 'the hero's journey' in cinema, and our winter gardening column from Brigitte Norland.

[▶ Read more...](#)

FEATURE ARTICLES

 We are all leaders
True and effective leadership is more about inspiration, facilitation and right action than about outcome, achievements and unrealistic targets.
[Read full article...](#)

 Leaders as dreamers
Undeterred by the barrage of doom and gloom, young people around the globe are turning ideas into action, leading with passion and commitment, and inspiring others.

In your basket at the moment: Nothing yet

 JOIN RESURGENCE AND RECEIVE 6 ISSUES A YEAR

Resurgence mag
Resurgence_mag

The same stream of life that runs through my veins night and day runs through the world and dances in rhythmic...
<http://fb.me/Ls5bD3rx>
6 days ago · reply

Small Schools and Nurturing the Spirit in Education - an interview with Satish Kumar recorded by the School of... <http://fb.me/NpGgt1j2>
19 days ago · reply

<http://articles.mercola...>
19 days ago · reply

twitter
Join the conversation

www.ecologiste.org

L'Écologiste - édition française de The Ecologist

Je m'abonne !
Où trouver L'Écologiste ?
Tous les numéros
Librairie
Nouveaux livres
Promos Décembre 2010
Nouveau dépliant août 2010
Liste de diffusion

Indispensable, chaque trimestre !

Accueil Comment commander ? Newsletter Qui sommes-nous ? Voir votre Panier Contact Librairie

Sélectionnez la devise

Rechercher la phrase

Le numéro 33 sera en kiosque jeudi 30 décembre. Dossier: psychologie

Abonnez-vous dès maintenant !

Pensez à offrir un abonnement, des livres ou une collection complète de 32 numéros

Pour une nouvelle loi qui interdise les OGM : www.ogm-jedisnon.org

Noël: Commandez dès maintenant ! Livres postés en Colissimo lundi 20 et mardi 21 décembre. Livraison offerte pour toute commande

 Psychologie : peut-on penser et vivre autrement ?

Santé par les plantes: le livre de référence
[Cliquez ici](#)

Campagne : un livre mythique
[Cliquez ici](#)

Guide des vins bio 2010-2011
[Cliquez ici](#)

Plantes compagnes au potager